

★**URBACT**
Driving change for
better cities

Да направим пчелни пътеки в градовете

РЪКОВОДСТВО И ТРАНСФЕР НА ПРАКТИКИ В ГРАДОВЕТЕ,
КОИТО СА ЧАСТ ОТ МРЕЖАТА НА BeePathNet

Екипът на BeePathNet

ГРАД С ДОБРИ ПРАКТИКИ – ВОДЕЩ ПАРТНЬОР

Град Любляна, Словения

Марушка Марковчич (Maruška Markovčič), координатор на проекта и координатор за местната УРБАКТ група, Клемен Стрмшник (Klemen Strmšnik), главен експерт за УРБАКТ, магистър Весна Ерхарт (Vesna Erhart), отговорник по комуникациите в мрежата, Горазд Масло (Gorazd Maslo), Лука Шешел (Luka Sešel), Бранка Трчак (Branka Trčak), Уршка Стражишар (Urška Stražičar), Ема Маир Шобак (Ema Mair Šobak) и Шпела Кодре (Špela Kodre)

ТРАНСФЕРНИ ГРАДОВЕ-ПАРТНЬОРИ

Град Амаранте, Португалия

Мафалда Алвеш (Mafalda Alves) и Тиаго Ферейра (Tiago Ferreira), координатор на проекта, Ана Лирио (Ana Lírio), координатор за местната УРБАКТ група, Соня Филеш (Sónia Files), отговорник по комуникациите, Патрисия Перейра (Patrícia Pereira) и Адау Рибейро (Adao Ribeiro)

Град Банско, България

Цветанка Обецанова, координатор на проекта, координатор за местната УРБАКТ група, Таня Станчева, координатор за местната УРБАКТ група, Елена Герина, отговорник по комуникациите и Елена Тодева

Град Бергамо, Италия

Габриеле Риналди (Gabriele Rinaldi), координатор на проекта, Мара Сугни (Mara Sugni), координатор за местната УРБАКТ група, Чинция Теручи (Cinzia Terruzzi), отговорник по комуникациите, Надя Тоноли (Nadia Tonoli) и Елизабета Зана (Elisabetta Zana)

Град Бидгошч, Полша

Наталия Маевска (Natalia Majewska) и Божена Катаржина Напиерала (Bożena Katarzyna Napieręta), координатор на проекта и отговорник по комуникациите, Юстина Олшевска (Justyna Olszewska), координатор за местната УРБАКТ група, Агнешка Ковалска (Agnieszka Kowalska) и Агнешка Курзея (Agnieszka Kurzeja)

Град Чезена, Италия

Роберто Зофоли (Roberto Zoffoli), координатор на проекта, Саверия Тестон (Saveria Teston), координатор за местната УРБАКТ група, Елена Джованини (Elena Giovannini) и Марио Лаги (Mario Laghi), отговорник по комуникациите

XII район на Будапеща, Унгария

Атила Варга (Attila Varga), координатор на проекта, Нора Лаки (Nóra Laki), координатор за местната УРБАКТ група, Виктория Соос и Миклош Келенфи (Viktória Soós, Miklós Kelenffy) отговорник по комуникациите, София Хамза (Zsófia Hamza) и Ержебет Пугличне Самак (Erzsébet Puglitsné Szamák)

Град Неа Пропонтида, Гърция

Елисавет Папулиду (Elisavet Papoulidou), координатор на проекта, д-р Фани Хатксина (PhD Fani Hatjina), координатор за местната УРБАКТ група, Анастасия Лиурта (Anastasia Liourta), отговорник по комуникациите, д-р Леонидас Харистос (PhD Leonidas Charistos), Ставрос Калпакис (Stavros Kalpakis), Астериос Папастергиу (Asterios Papastergiou) и Андреас Лелекас (Andreas Lelekas)

Град Осиек, Хърватия

Хелена Коленич (Helena Kolenić), координатор на проекта и координатор за местната УРБАКТ група, Весна Брезовац (Vesna Brezovac), отговорник по комуникациите, Сречко Кукич (Srečko Kukić) и Иван Кристиян Майич (Ivan Kristijan Majić)

Град Сосновец, Полша

Едита Викиурш (Edyta Wykurz), координатор на проекта, Барбара Косовска-Шивец (Barbara Kossowska-Siwięc), координатор за местната УРБАКТ група, Агнешка Валчак (Agnieszka Walczak), отговорник по комуникациите и Ева Карабан (Ewa Karaban)

Библиографско каре:

Да направим пчелни пътеки в градовете – Насоки и трансфер на практики от градовете, които са част от мрежата на BeePathNet

ТЕКСТ: Клемен Стрмшник, Марушка Марковчич, Весна Ерхарт, Ана Лирио, Атила Варга, Божена Катаржина Напиерала, Елисавет Папулиду, Фани Хатксина, Юстина Олшевска, Мафалда Алвеш, Наталия Майевска, Нора Лаки, Роберто Зофоли, Саверия Тестон и Тиаго Ферейра

Експертен консултант на УРБАКТ: Стефани Вебер

СНИМКИ: Акос Наги, Александър Виейра, Ана Копач, Ана Лирио, Анна Издебска, Антонис Пашос, архив на Aiprodukt, Пчеларство Žerjal, архив на BEEing, архив на BTC d.d., архив на град Банско, архив на град Чезена, архив на град Любляна, архив на град Сосновец, архив на Пчеларство Jere, архив на Gelateria Leoni, архив на XII район на Будапеща, архив на Il Campo dei Fiori, архив на замяка Любляна, архив на Туризм в Любляна, архив на община Бидгошч, архив на община Осиек, архив на Quinta da Macieira, архив на Rupas Hídromel, архив на Словенски етнографски музей, архив на Stay to Talk, архив на Студио Bomba, архив на Икономически университет в Бидгошч (Wyższa Szkoła Gospodarki), архив на Институт „Еней“, Астериос Папастергиу, Атина Апостолуди, Б. Цветкович, архив на BeePathNet, Борот Кайбич, Божена Катаржина Напиерала, Хараламбос Тумбекис, Давид Килон, архив на Долмен, Дорис Кордич, Дуња Ведам, Елефтериос Пантелакис, Елена Ферарио, Елисавет Папулиду, Евагелия Биниу, Фани Хатксина, Георги Саркози, Гуидо Кортезе, Иоанис Саракацанос, Ирена Здовц, Ишван Рач, Йозе Бавкон, Юре Рус, Клемен Стрмшник, Луция Жвокек, Лука Даксгоблер, Май Валерий, Марина Панайотида, Марко Хабич, Миха Фрас, Миха Шличек, Моника Войчик-Мусиал, Никос Пашалидис, Никос Цалдарис, Нина Илич, Педро Фонсека, Петер Чонтос, Уршка Илич, Василеос Циганос, Вики Фантиду, Вики Цигану, Власта Йенчич и Жига Коритник

ПРЕВОД И РЕДАКЦИЯ: Solten Group

ГРАФИЧНО ОФОРМЛЕНИЕ: Борот Кайбич

ПУБЛИКУВАНО ОТ: Mestna občina Ljubljana/град Любляна и Програма УРБАКТ III, в рамките на мрежата на УРБАКТ – BeePathNet Reloaded

Безплатен екземпляр
Любляна, 2022 г.

Уважаеми, читателю!

Този текст е съкратената версия на пълното ръководство – **Поетапно ръководство за създаване на благоприятен град за пчелите**, в което обобщаваме всички ключови аспекти на нашия трансфер на практики, и което беше първоначално разработено през 2020 г. в тясно сътрудничество с първите пет трансферни градове-партньори от мрежата BeePathNet. Настоящият документ е джобен формат – въпреки че джобът трябва да е по-големичък – предназначен да насърчи нови градове да последват стъпките ни, и надяваме се, да прочетат пълната версия на ръководството, която е приблизително пет пъти по-обемна. В настоящия джобен формат сме добавили връзки към някои вдъхновяващи сюжети и добри практики от още четири града, които се присъединиха към нас в мрежата на BeePathNet-Reloaded между 2021 г. и 2022 г.

Важно е да подчертаем, че и двата документа са резултат от трансферните мрежи на BeePathNet и BeePathNet-Reloaded, които се съфинансират и реализират в рамките на УРБАКТ. Ето защо и двата документа се позовават до голяма степен на методите, инструментите и дори терминологичния речник на УРБАКТ. Например трансферната мрежа (ТМ) представлява един от трите вида проекти, които са разработени по Програма УРБАКТ III. По сходен начин местната УРБАКТ група (МУГ) е група от заинтересовани страни, които работят заедно за справянето с належащи въпроси и за съвместно съставяне на дългосрочна стратегия на местно равнище. За по-ползотворно прочитане на двете ръководства, Ви приканваме да разгледате допълнително метода, инструментите и подходите на УРБАКТ на urbact.eu. Ако желаете да научите повече за подхода, ориентиран към широко участие, и за използваните инструменти в двата проекта, вижте страница 15 от пълното ръководство.

Дигитализираната джобна версия на ръководството е налична на английски, български, гръцки, испански, италиански, немски, полски, португалски, словенски, унгарски, френски и хърватски, но пълната му версия е налична само на английски език. Можете да откриете всички версии на urbact.eu/bees.

Да направим пчелни пътеки в градовете

Чухте ли жуженето в цяла Европа? Има много храна за размисъл...

Пчелите са едни от най-важните опрашители в нашата екосистема. Според доклада на Организацията на ООН по прехрана и земеделие „Защо пчелите са важни?“, три от четири култури, отглеждани за консумация от човека по света, зависят по един или друг начин от опрашителите. Всъщност, опрашителите имат въздействие върху 35% от земеделските земи в световен мащаб. В трансферните градове на УРБАКТ няма разлика.

За съжаление, според Европейската Комисия, пчелите от европейския червен списък са застрашени, поради изменящите се екологични условия, включващи загуба на местообитания и инвазивни видове, неотложния характер на изменението на климата и употребата на пестициди. Земеделството, и в по-широк план хранителните системи допринасят до голяма част за емисиите на парникови газове. Те са основна причина за влошаването на състоянието на околната среда и са безспорно свързани със социално-икономическите неравенства и тези в областта на здравеопазването. Традиционните начини, по които произвеждаме, разпространяваме, обработваме, превозваме и консумираме храната, представляват не само недостатък, но и оказват голямо влияние върху дейностите срещу изменението на климата.

Градовете са изключително важни двигатели за културните, социалните и икономическите промени; счита се също така, че 70% от храната на световно равнище се консумира в градските райони. Усилията на Любляна (Словения) – като пример за добри практики на УРБАКТ, а също и като водещ град, посредством двете издания на трансферната мрежа на BeePathNet – са живо доказателство какво може да бъде постигнато на местно и европейско равнище. Градовете-партньори на BeePathNet могат да представят информация с какво пчелите могат да допринесат за подпомагането на местни бизнеси, образоването на децата, създаването на процъфтяващи общности и търсенето на още екологосъобразни начини за производство и консумация на храни.

В това отношение, програмата УРБАКТ съдържа обширен набор от разнообразни проекти, мрежи и други инициативи – от отглеждане на пчели, през градски градини, та чак до училищни столове. Благодарение на УРБАКТ, повече от 60 града се включиха в инициативата към по-устойчиви екосистеми с местни храни. Програмата се изпълнява в партньорство с Организацията на градове от Европейския съюз – **Eurocities**, **Пакта за градската продоволствена политика от Милано**, **Международната експертна група за устойчиви продоволствени системи (IPES-Food)**, **благотворителната организация Nourish Scotland** и **ICLEI – Органи на местното самоуправление за устойчиво развитие**. Тя също предостави подкрепа по отношение на политиката и разпространението на Декларацията за продоволствената сигурност на Глазгоу и статията с позицията на асоциацията UnPlusBio относно изключването на храните от международните обществени поръчки.

Цялото съдържание, упоменато по-горе, е обединено по дейности в Платформата за знания на УРБАКТ (urbact.eu/food) и е налично за по-широката аудитория. Фокусът е насочен по-специално към 10 ключови елемента за промяна – изготвяне на стратегически политики, производство, обработване, разпространение, работни места и умения, солидарност, изграждане на общности, маркетинг и търговски марки, обучение относно кръгово потребление на храните и повишаване на осведомеността. Настоящото „джобно“ ръководство представлява обогатяващ ресурс за задълбочаване на знанията и споделяне на практики с гражданското общество, специалисти по градско развитие и избрани представители в и извън ЕС.

Пожелаваме Ви ползотворно четене и разпространявайте информацията!
Екипът на УРБАКТ

Предговор от Maruška

Включване на пчелите в градската джунгла

**Как една идея се превръща в добра
практика, а добрата практика
в трансферна практика?**

**И как нашата трансферна практика се
превърна в мисията на десет града.**

Пред Вас стои не просто едно ръководство за отглеждане на пчели в градска среда – е, разбира се, че до някъде е такова по същество! И все пак, за мен това е много повече от едни обикновени насоки...

Затова Ви приканвам да го прочетете като сюжет за една скромна идея, неясно начало и всички чудесни хора, които видяха потенциал в нея, непрестанните им усилия тя да се развива и уникалната програма на ЕС за сътрудничество, която накрая назова оригиналната идея с истинското ѝ име – Добри практики – призната под етикета на УРБАКТ.

Това беше само началото, защото в този момент сюжетът се превърна в изживяване, в което изведнъж членовете от екипа в Любляна се озоваха придружени от девет всеотдайни и креативни трансферни градове-партньори, както и отлични и ангажирани специалисти. И чак в края на това начинание виждам какъв късмет сме имали всъщност и колко хубаво преживяване е било.

Завладяващи уводни думи, нали?! Приятелски съвет към всички, проявяващи интерес към отглеждане на пчели в градски условия – Добрите практики за ПЧЕЛНА ПЪТЕКА или трансферът им към Вашия град представляват сбор от 10% креативност, 20% усърдна работа и техническа подкрепа, 30% доброволчество, упоритост и воля и 40% истинска страст. Необходим е специфичен „коктейл“ за нашите граждани, който да промени нагласите им и нашата градска джунгла към по-добро.

И знаете ли какво? Любляна започна всичко само от една идея, точно като Вас в този момент.

Разчитайки на рецептата за „коктейла“ и на подкрепата от общинската администрация, само за три години създадохме мрежа от 35 членове-доброволци от различни сфери – пчелари, образователни, културни и здравни институции, компании, НПО и други. Ние проектирахме ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА (BEE PATH) така, че да се превърне в мрежа от заинтересовани страни, туристическа и образователна пътека, образователна програма, експертна група, както и бизнес инкубатор за разработване на нови предприемачески идеи в тясно сътрудничество с членовете на инициативата.

Тогава се изправихме пред невероятната възможност да предадем нашите Добри практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА на пет други държави в ЕС, в рамките на трансферната мрежа на УРБАКТ. И така се роди мрежата BeePathNet. Проектът е пилотен, целящ да се утвърди възможността за предаване на Добрите практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, както и гъвкавостта и устойчивостта на приетите решения. В рамките на първия етап на развитие на BeePathNet, ние предадохме нашите добри практики на пет града в ЕС. Успешният трансфер бе отново награден от УРБАКТ, а ние получихме възможността да споделим натрупаните знания от нашия опит с още четири града в рамките на трансферната мрежа BeePathNet-Reloaded.

Марушка Марковчич,
пчелата-майка на
BeePathNet

В началото нашите трансферни партньори също бяха скептични, назовавайки различия от екологично, културно, оперативно, политическо и дори правно естество. Но четири години по-късно, те всички адаптираха успешно Добрите практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в техните градове. Нещата не приключват дотам. Те въведоха техните собствени изменения, заобиколни начини и специфични добри практики в програмата. Те модулираха трансферния процес в техни собствени уникални пчелни колонии, както и подкрепили подобренията и бъдещото развитие на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна.

Трансферните градове обаче не постигнаха това самостоятелно. Точно както при нас в Любляна, те създадоха доброволчески местни граждански групи, наречени също местни УРБАКТ групи – „сърцето и душата“ на всяка пчелна пътека. Към днешна дата, като разгледаме цялостно мрежата на BeePathNet, може да се гордеем с повече от 450 членове на местни групи в нашите десет града с пчелни пътеки. И това е само началото...

Как постигнахме това? Наша задача е да Ви обясним, а на Вас се пада да го откриете на страниците на настоящото ръководство.

При все това няма нужда да се копират и прилагат всички представени идеи в следващите раздели. Единствено се надяваме те да Ви вдъхновят, затова не се колебайте да ги адаптирате според Вашите нужди. Приложете на практика инициативите, по начин, който виждате като подходящ, или дори още по-добре, предложете Ваши собствени идеи, свържете се с нас и се присъединете към мрежата ни от градове с пчелни пътеки. Позволете ни да се поучим от Вас!

Уважаеми, Адел, Кристиан, Нуала, Еди, Стефани и всички членове от административната служба на УРБАКТ!

Благодарим Ви, че ни дадохте възможността да отключим нашия потенциал, като ни позволихте да се увеличим и да разширим нашия обхват из цяла Европа. Можем само да се надяваме, че положените от нас усилия и искрени благодарности ще бъдат достатъчни за цялата подкрепа, която получихме от Вас.

Уважаеми трансферни партньори, така специални и чудесни! Всички Вие живеете в градове с прекрасни отличителни характеристики.

Вярвате или не, но когато погледна към Вашите пчелни пътеки, те отразяват същността на Вашия собствен град, а също така и характера, ентузиазма и прекрасните идеи – Вашите и тези на членовете на местните УРБАКТ групи. Научих толкова много от Вас през тези четири години. Благодаря за това, че обогатихте мен и ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА на Любляна. Искрено се надявам да продължим да се разрастваме и да се развиваме заедно в бъдеще.

Уважаеми, г-н кмет и колеги от Община Любляна!

Ако не бяхте повярвали в тази „глупава идея“ и без Вашата подкрепа в годините след това, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА нямаше да съществува, нито мрежите BeePathNet. Всички можем наистина да се гордеем с това, което постигнахме заедно и към което се стремим в бъдеще.

Това би трябвало да е излишно да се каже, но вярвам, че трябва...Всички постигнати резултати нямаше да бъдат възможни без нашия **централен ръководен екип на BeePathNet** и безрезервната външна подкрепа. Затова, Горазд, Лука, Бранка, Уршка, Клемен, Весна, Ема и Шпела, благодаря Ви за идеите, енергията, усърдната работа и ентузиазма. Имам чувството, че това начинание ни сближи и ни превърна в истинско пчелно семейство!

Марушка Маркович
пчелата-майка на BeePathNet

Да направим пчелни пътеки в градовете – Насоки и трансфер на практики от градовете, които са част от мрежата на BeePathNet

В тази съкратена версия на пълното ръководство „Поетапно ръководство за създаване на благоприятен град за пчелите“, ние обобщаваме всички ключови аспекти на нашия трансфер на практики. Надяваме се, че то ще вдъхнови нови градове да последват стъпките ни и на по-късен етап ще отворят и прочетат пълната версия с насоките, която е приблизително пет пъти по-обемна от настоящото ръководство. Оригиналната версия на ръководството е разработена през 2020 г. в тясно сътрудничество с първите пет трансферни градове-партньори на BeePathNet. В настоящото издание сме добавили връзки към някои вдъхновяващи сюжети и добри практики от още четири града, които в следващите две години също се вдъхновиха от духа на Любляна и станаха партньори на мрежата BeePathNet-Reloaded.

В настоящата „джобна версия“ ще откриете теоретична част на ключови модули и примери за новаторски сюжети от десет европейски града от осем държави: Любляна (Словения), Банско (България), Осиек (Хърватия), Неа Пропонтида (Гърция), XII-ти район на Будапеща (Унгария), Бергамо и Чезена (Италия), Бидгошч и Сосновец (Полша) и накрая Амаранте (Португалия). Настоящият индекс ще Ви покаже също какви допълнителни прозрения Ви очакват в пълната версия на ръководството.

Глава I

1

Израстване – от ПЧЕЛНА ПЪТЕКА в Любляна до мрежата BeePathNet

Създателите на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна не се ограничиха само до проектирането на физически туристически маршрут, а я разработиха до мрежа от различни заинтересовани страни, развиха образователни програми и „ЕКСПЕРТНА ГРУПА“ в областта на пчеларството...

Любляна е наградена с етикет на УРБАКТ за добри практики и реши да предаде своите добри практики за ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА на други градове. Тези европейски градове вече споделят някои сходни черти. Всички те покриват по-голямата част от подходящите климатични условия за развитие на пчеларството, различни видове пчели, както и различни ситуации, свързани с обществените нагласи към пчелите сред населението. Резултатите, толкова разнообразни, но отлични за всички градове-партньори, потвърждават възможността за обмяна на оригиналните добри практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, които бяха наградени от УРБАКТ.

Глава II

17

Основни модули по теми, използвани от мрежата на BeePathNet

Специалисти от следните градове: Любляна (Словения), Амаранте (Португалия), Бидгошч (Полша), Чезена (Италия), XII-ти район на Будапеща (Унгария) и Неа Пропонтида (Гърция), разработиха шест тематични модула, в които можете също да откриете вдъхновяващи сюжети от десет града.

Биологично разнообразие – крайгълният камък на добрите практики от Пчелната пътека	17
Образование – инвестиция в нашето бъдеще	23
Туризъм – съставяне на сюжет за пчелите и изграждане на пчелна пътека в града	29
Пчелни продукти по пчелната пътека – неограничени възможности за иновации и за създаване на екологични работни места	36
Повишаване на осведомеността – от проект към движение за благоприятен град за пчелите	42
Роене – адаптиране на населението към навиците на градските пчели	47

Глава III

53

Всички хубави неща се случват по три!

Преди да започнете Вашия трансфер на практики, ние Ви предоставяме три елемента, които да имате предвид, три принципа, които е необходимо да бъдат свързани през цялото време:

СЪЗНАНИЕ – общ преглед на основните резултати на BeePathNet за разширяване на кръгозора

ИЗРАЗЯВАНЕ – някои приятелски съвети от Клемен Стръмшник, главен експерт за УРБАКТ и Весна Ерхарт, отговорник по комуникациите в мрежата. И двамата участват активно в управлението на тази инициатива за пчелите

ДЕЙСТВИЕ – покана да се присъедините към движението Пчелни пътеки в градовете

Глава I

Израстване – от ПЧЕЛНА ПЪТЕКА в Любляна до мрежата BeePathNet

Създателите на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна не се ограничиха само до проектирането на физически туристически маршрут, а я разработиха до мрежа от различни заинтересовани страни, развиха образователни програми и „ЕКСПЕРТНА ГРУПА“ в областта на пчеларството...

Любляна е наградена с етикет на УРБАКТ за добри практики и реши да предаде своите добри практики за ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА на други градове. Тези европейски градове вече споделят някои сходни черти. Всички те покриват по-голямата част от подходящите климатични условия за развитие на пчеларството, различни видове пчели, както и различни ситуации, свързани с обществените нагласи към пчелите сред населението. Резултатите, толкова разнообразни, но отлични за всички градове-партньори, потвърждават възможността за обмяна на оригиналните добри практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, които бяха наградени от УРБАКТ.

1.

Добрите практики на Любляна, Словения

Кошери на покрива на банка ЦКБ
в Любляна
Автор: Лука Дакскоблер

ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се превърна в символ на всички дейности, свързани с пчелите и пчеларството в градската среда в Любляна.

ПЧЕЛНА ПЪТЕКА – поглед назад към традициите на Любляна и напред към бъдещето

През 2014 г., отделът по Развитие на селските райони към град Любляна предприе редица дейности – следвайки насоките на Словенската асоциация на пчеларите – за създаване на градска среда, която да е благоприятна за пчелите, и за активно развитие на местното пчеларство в града.

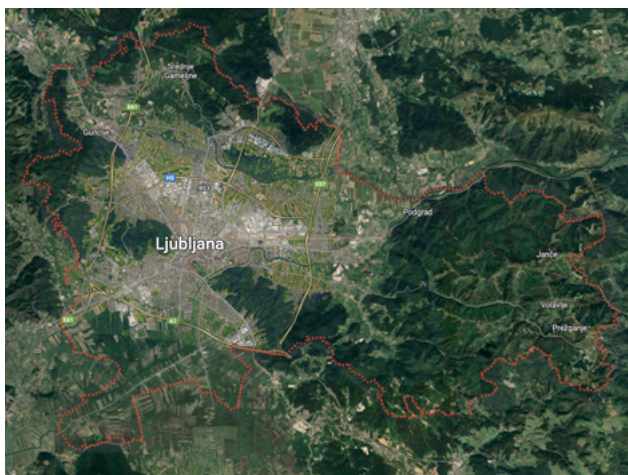
Поради сложността на предизвикателствата, свързани с дейностите, бе създадена работна група, която бе натоварена със задачата да довърши начертаните цели. Работната група подготви програма, наречена ПЧЕЛНА ПЪТЕКА. Тази програма представлява по естество план за действие, който да приложи на практика Стратегията за развитие на селските райони за периода 2014-2020 г. на Любляна. Дейностите по програмата са и продължават да се финансират от общинския бюджет.

Програма ПЧЕЛНА ПЪТЕКА е разработена и се основава на принципите на участието, съгласувани с общински служители и основни заинтересовани страни. Тя се основава на подкрепата на специалисти и органи, вземащи решения. Това се оказа успешна практика и позволи на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА да се превърне в много повече от една работеща програма или проект. Тя се превърна в символ на всички дейности, свързани с пчелите и пчеларството в Любляна. Днес, надраснала първоначалната си идея, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА представлява следното:

- **ТЯ Е ФИЗИЧЕСКА ПЪТЕКА**, проектирана да свързва градските и селските райони на Любляна в едно свързано цяло. Тя свързва пчеларите, производители на мед и други пчелни продукти с мрежа от различни институции и организации, свързани

Поглед над Любляна от високо
Източник: Замъкът на Любляна

Зелени площи в град Любляна
Източник: Google Карти

ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА надрасна първоначалната си идея!

Днес тя носи посланията относно значението на опазването на околната среда, самостоятелността при производството на храна и съхраняване на биологичното разнообразие.

с пчелите и пчеларството. По този начин посетителите могат да опознаят Любляна от различна гледна точка. Те разглеждат културното и природното наследство, свързано с отглеждането на пчели и могат да наблюдават активни пчеларски процеси, както и да дегустират или да закупят мед и други видове пчелни продукти.

- **ТОВА Е МРЕЖА** от местни пчелари и техните асоциации, културни, образователни и здравни организации, фирми и НПО, както и физически лица, заинтересовани от пчеларството и развитието му в градските райони.
- **ТЯ Е ВИД ОБРАЗОВАТЕЛНА ПРОГРАМА**, която цели повишаване на осведомеността за значението на пчелите сред основни целеви групи, както и насърчаването на цялостен подход и устойчиво управление на градските и селски райони.
- **ТЯ Е ЕКСПЕРТНА ГРУПА И ИНКУБАТОР** за развитието на нови предприемачески идеи в областта на пчеларството и нови пчелни продукти и услуги.
- **ТЯ Е ДВИЖЕНИЕ**, което свързва всички заинтересовани страни и граждани, интересувани се от поддържането на висока осведоменост за околната среда, опазването на пчелите в градската среда и от по-нататъшното развитие на градското пчеларство в Любляна, както и да бъдат посланици на международната инициатива за отбелязване на Световния ден на пчелата.

Основната задача на членовете на групата от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е да съдействат при различни дейности, свързани с градското пчеларство и съвместния живот с пчелите в града – изпращайки посланията относно значението на опазването на околната среда, самостоятелността при производството на храна и съхраняването на биологичното разнообразие. В следствие на техните съвместни усилия и постижения, пчелите бавно стават все по-важна част от ежедневието на Любляна.

Но сюжетът продължава с опита на [BeePathNet](#) в рамките на трансферната мрежа на УР-БАКТ. Градското пчеларство, в широкия си смисъл, предлага многобройни възможности на трансферните градове-партньори от BeePathNet и други европейски градове за по-нататъшно развитие на концепцията за ПЧЕЛНА ПЪТЕКА, както и нови продукти и услуги, свързани с нея. Това е представено най-добре от факта, че ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА далеч не е завършен проект, а по-скоро работа в развитие, която еволюира и се усъвършенства с всеки изминал ден.

Повече за Любляна

290 000 жители и над 180 милиона пчели наричат Любляна свой дом.

От проста идея, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се превърна във факт...

Ако създадем по-добри условия на живот за опрашителите, ние създаваме по-добри условия на живот за нашите граждани!

Любляна е политически, административен, културен и икономически център на Словения. В нея, 290 000 жители и над 180 милиона пчели не само съжителстват, но също така и благоденстват заедно. По отношение на размера си, Любляна е определен като централно европейски град със средна големина. Този град има важно геостратегическо местоположение, тъй като се намира на естествения кръстопът от Централна Европа към Адриатическо море и Балканския полуостров и представлява най-ниския проход от Западна Европа през Алпите към Панонския басейн. Европейските транспортни коридори V и X се пресичат тук и предлагат добра свързаност на Любляна с главни европейски градове. От географска гледна точка, градът лежи в южната част на Люблянската котловина по крайбрежието на реките Сава и Любляница. Люблянското блато, хълмовете Рожник, Головец и Люблянски замък представляват зелени площи, които са оформили градските зони на Любляна в характерна звездовидна форма. Почти три четвърти от територията на Любляна е покрита от девствени гори, ливади и полета, 20% от които са класифицирани като защитени територии.

Любляна винаги е бил зелен град с големи площи от гори, паркове и градини в рамките на града. Благодарение на местните жители, природният характер на града е запазен през годините на богатата му история и днес на всеки гражданин се падат по 542 м² обществени зелени площи. Към тях могат да се добавят околностите на Любляна – „Зелената врата на града“, която има важна роля за самодостатъчността при производството на храни. Над 800 стопанства и 350 пчелари боравят с 4 500 пчелни кошера, като поддържат активна връзката между градските и селските райони.

От икономическа гледна точка, Любляна предлага модерни услуги и е град, ориентиран към търговията и туризма, разполагащ със стабилна индустриална база в областта на фармацевтичната, нефтохимичната и хранително-вкусовата промишленост. През последните няколко години, в града са направени многобройни подобрения. Положените усилия за подобряване на условията на живот в градските райони бяха признати и Любляна спечели няколко важни награди до 2017 г. – Любляна се превърна в една от топ 100 устойчиви дестинации в света (2017 г.), най-приветлив град за пчелите (2017 г.) и Европейска зелена столица (2016 г.).

Партньорска институция	Град Любляна (Mestni trg 1, 1000 Любляна, Словения)
Регион и държава	Статистически регион на Централна Словения, Словения
Население на града	290 000 жители
Зона на обхват/действие на проекта	Градски район на Любляна (535 000 жители)
Площ на града	27 499 хектара
Климат/Екологичен регион	Преходен между алпийски и континентален
Вид земеползване в рамките на града	Градски зони – 4 414,3 хектара (16,05%) Земеделски площи – 10 667,0 хектара (38,79%) Горски площи – 10 668,0 хектара (38,79%) Водни и друг тип площи – 1 749,7 хектара (6,36%)
Заетост по ключови икономически сектори	Услуги – 54% Производство, минна и добивна промишленост – 20% Търговия и туризъм – 17% Строителство – 8% Селско, горско и рибно стопанство – 1%
Актуално равнище на безработица	7,5%

Днес Любляна е един динамичен град, твърдо решен да реализира своята устойчива визия за развитие, да се справи с неразрешени въпроси, свързани с околната среда, да опазва природата и да гарантира високо качество на живот за своите жители. Любляна силно затвърждава своята позиция в конкуренцията спрямо други европейски столици.

Градско обновление на Конгресен площад (словенски – Kongresni trg) в центъра на Любляна.
Автори: снимка вляво Дуня Ведам, снимка вдясно Дорис Кордич

Как се зароди добрата практика

В началото на 70-те години на XX век, Любляна претърпява по-интензивен процес на индустриализация и урбанизация от всякога. Това довежда до значително увеличаване на градската зона за сметка на земеделски земи, гори и градски зелени площи. Много села около Любляна са присъединени към градската му структура или са превърнати в предградия на града. В комбинация с все по-голямо замърсяване, резултатът е значително влошено качество на околната среда и условията на живот.

В следствие на това, все повече млади семейства се преместват към предградията през 80-те и 90-те години на миналия век, поради по-добрите условия на живот в покрайнините на града. Преобладаващата субурбанизация (б.пр. развитие на приградската зона около големите градове) довежда до неизбежното остаряване на центъра на града и на по-старите квартали, както и постепенното влошаване на състоянието им, а в някои случаи дори западане. И както се случва в природата, старото трябва да отстъпи място на новото. С настъпването на новия век, Любляна е готова за градско обновяване.

В търсенето на нови концепции за развитие, общинската администрация и лицата, вземащи решения приемат зеленият облик на Любляна като предимство и възможност. Гражданите бързо се отзовават и подкрепят идеята. Тя се превръща в една от ключовите политики за развитие. Географските характеристики на Любляна довеждат до разработването на два подхода по отношение на територията на града – градски и селски райони.

В градските зони, Любляна отчита важността на своите градски горски и зелени площи и взема решение да ги управлява и опазва активно. Градът отчита също, че високото качество на условията на живот е от значение и се изправя пред належащите въпроси, свързани с околната среда чрез политики за устойчива енергия, транспорт, отпадъци и води. В същото време се акцентира повече на устойчивото развитие на селските райони. Любляна въвежда механизми за подпомагане, като съвместно финансиране, подкрепа за местни продукти, къси вериги на доставки, което позволява на селскостопанските производители да продължат да работят в селското стопанство, използвайки по-екологични и устойчиви методи. Въз основа на увеличеното производство на местни селскостопански и горски продукти се изготвят нови стратегии за развитие на селските райони. В последствие Любляна започва да разширява своя потенциал за самодостатъчност при производството на храни.

Чрез прилагането на нова стратегия за устойчивост „Цели 2050 г.“ и нов план за териториално устройство, Любляна успешно постига обновяването както на градските, така и на селските райони. Доказателството за успеха ѝ идва през 2014 г., когато Любляна е обявена за победител в „Европейска зелена столица 2016 г.“

Това е ясен сигнал както за гражданите, така и за общината, че те са на прав път. Предоставени са също насърчаващи и благоприятни за околната среда идеи за по-амбициозни екологични инициативи и проекти. В следващите години Любляна подкрепя и подпомага нови концепции за града, като градско градинарство, горско стопанство и пчеларство.

ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА
се вписва като
идеално решение за
нуждите за градско
обновяване на Лю-
бляна след навлиза-
нето ѝ в новото
хилядолетие.

Първият градски кошер в Любляна е проектиран от архитект Йозе Плечник преди почти 100 години.
Автор: Дорис Кордич

Разработването на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е процес, включващ участието на различни страни!

Поетапно представяне на процеса на добрите практики

В НАЧАЛОТО... Първите дейности за опазване на пчелите и повишаване на осведомеността за тяхното значение са много ограничени, нямат обща целенасоченост, нито са учредени в стратегическа обществена документация за развитие. Въпреки че биологичното разнообразие е признато като приоритет за околната среда, не се поставя особен акцент върху пчелите и другите диви опрашители. Всъщност тези две теми се разглеждат поотделно.

На този етап все още не е осъзнато, че пчелите и другите диви опрашители имат жизненоважно значение за опазване на биологичното разнообразие или за самодостатъчността при производството на храни. Дори градското пчеларство вече да се развива в рамките на пчеларското общество, то не се счита като съществено движение за околната среда и е оставено встрани от всяко градско планиране или от планове за развитие. Осведомеността сред гражданите относно значението на пчелите е ниска и – поради прекомерната употреба на пестициди и инсектициди в зелените обществени площи – самата общинска администрация не оказва съдействие за развитието на околна среда, благоприятна за пчелите. По това време общината стига дотам, че да съфинансира съществуващите пчеларски асоциации, точно както и всяка друга НПО.

Но с времето градът установява, че намаленият брой популации от опрашители – в повечето случаи дължащ се на употребата на инсектициди и пестициди, провокиращи измирането на пчелите – е сериозен екологичен проблем. През 2014 г., отделът по развитие на селските райони към град Любляна се заема с редица дейности в съответствие с насоките на Словенската асоциация на пчеларите за създаване на градска среда, благоприятна за пчелите, и за активно развитие на градското пчеларство.

Поради сложността от прилагането на дейностите е създадена работна група от представители, пчелари, институции със специалисти и други заинтересовани страни от Любляна. Тази работна група изготвя програма, озаглавена ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, действаща подобно на план за действие, с цел Стратегията за развитие на селските райони 2014–2020 г. да се прилага на практика на местно равнище, като се използва общински бюджет.

ПЪРВИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА... Процесът по въвеждането на проекта ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА не отнема дълго време. Отнема само около три години, но в този кратък период са превъзможнати много предизвикателства:

Предизвикателства на вътрешно равнище, свързани с общинската администрация и членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА:

1. Как да се привлекат членове за работната група и тяхното активно участие да се задържи в дългосрочен план?
2. Как градското пчеларство да се включи в общия контекст на града?
3. Как градското пчеларство да бъде управлявано така, че да се осигури прилагането на екологични професионални практики и възможните конфликти да се сведат до минимум?
4. Как да се отговори на нуждите на градските пчелари и те да се включат в градските политики и планове?

5. Как да се дадат повече правомощия на градските пчелари и да се признае тяхното значение в контекста на околната среда?
6. Как да се привлекат институции и компании, които да изградят техен собствен екологичен имидж въз основа на градското пчеларство?
7. Как да се проектират градски видове пчелни кошери и пчелни къщи, така че да бъдат регламентирани като градско оборудване, което също допринася за сградния фонд на културното наследство?
8. Как да се представят пчелите като важен индикатор за здравословна околна среда?

Външни предизвикателства, свързани с гражданите и посетителите на Любляна:

1. Как отново да се осъществи връзка между доминиращото градско население с природата и нейните процеси?
2. Как да се промени нагласата към пчелите и да се намалят отрицателните стереотипи за тях?
3. Как да се повиши осведомеността за значението на пчелите сред гражданите и посетителите?
4. Как да се разработят ефикасни и ефективни образователни програми за основни целеви аудитории?
5. Как да се представи градското пчеларство и настоящите пчелни продукти на гражданите на Любляна и на другите – туристи, специалисти в областта на гастрономията и фармацевтичната индустрия, измежду други групи?

РАБОТЕН МОДЕЛ... За справяне с предизвикателствата, описани по-горе, и за изграждането на функционален и устойчив работен модел в дългосрочен план, днес ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА работи съгласно следните основни принципи:

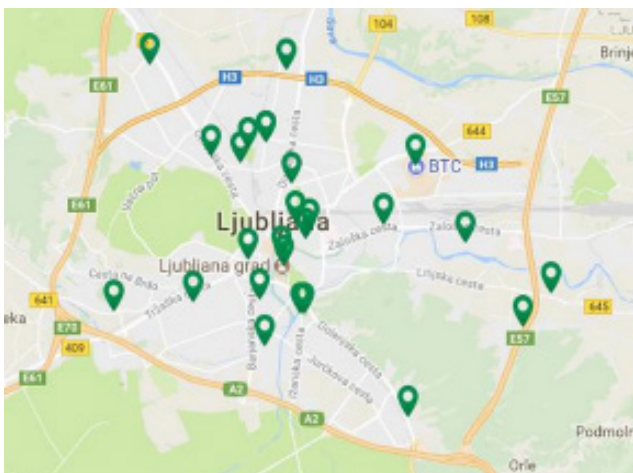
Принципът „подаване на ръка“ – град Любляна подкрепя проекта ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, като осигурява координатор и 20% от работното му/й време е предназначено за проектите. Общината осигурява също помещения за срещи и финансиране, включително заплатата за координатора и отделя малък бюджет за проекта. Но координаторът е само посредник, който предоставя подкрепа, докато членовете носят отговорност за развитието, финансирането и популяризирането на идеите. Правото на собственост, както и успехът или провалът на дейностите е единствено в ръцете на членовете. Поради тази причина градът насърчава основно практични и конкретни идеи, като финансирането се осъществява от един или повече членове на работната група. Ако общината реши да развие самостоятелен проект или да вземе участие в някоя от инициативите на групата, градът предоставя свое собствено отделно финансиране и необходимата подкрепа.

Принцип за „съпричастност и доброволчество“ – Всяко лице, институция или дружество може да стане член на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, също както и да напусне работната група по всяко време. Няма такса за членство, но всички включени страни изпълняват работата си на доброволни начала. Членовете могат свободно да комуникират или да сътрудничат във или извън рамките на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, доколкото зачитат стандартите на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и следват нейните принципи. Те може също да се представят на уебсайта на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и на събитията под надслова на марката ПЧЕЛНА ПЪТЕКА.

Принцип на „къса верига на доставки“ – Силно се препоръчва и насърчава прякото сътрудничество между членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, след като сътрудничеството между местните действащи лица позволи създаването на къси вериги на доставки. В допълнение, този принцип насърчава прозрачност и по-високо качество на крайните продукти.

Преди да се задълбочим с по-подробно описание на практиките на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, от основно значение е да се изясни, че проектът се развива постепенно с времето в сътрудничество с членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Затова той трябва да се възприеме като гъвкав модел, който може да се адаптира към специфични правни, културни, екологични условия във всеки град, който желае да си послужи с подобни добри практики. Същото важи и за местните работни групи, чиито виждания може рязко да се променят от едно място спрямо друго. При всички случаи, описаните по-горе принципи трябва винаги да се следват!

Превъзможване на първоначалните предизвикателства чрез сътрудничество между градското управление и гражданите, взаимна подкрепа, креативност и желание.

Мрежа от членове на ПЧЕЛНА ПЪТЕКА в Любляна
Източник: Град Любляна

Редовни срещи на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА.
Източник: Снимка от архив на мрежата BeePathNet

Всяка ПЧЕЛНА ПЪТЕКА се нуждае от ентузиазирани, проактивни, общителни, работещи с постоянство местни координатори!

Макар първоначално да е разположена и предназначена за Любляна, понастоящем ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА оказва положително въздействие върху целия градски регион на Любляна. Това се обяснява с факта, че жителите от региона пътуват ежедневно до Любляна, било то за образователни цели или за работа. Резултатите показват, че всички хора имат полза от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Самият град е разделен на градска и извънградска зона. И докато в извънградската зона фокусът е поставен върху производството на мед и пчелни продукти, основна цел в градската зона е повишаването на осведомеността, образованието, популяризиране и продажбата на подобни продукти и услуги – в допълнение към някои градски дейности по пчеларство.

От оперативна гледна точка ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се състои от следните елементи:

1. **Управление и координиране** – Тези задачи влизат в компетентността на координатора на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА – Марушка Маркович. Тя има ролята на посредник, развива мрежа от контакти, мотивира групата и оказва цялостна подкрепа в ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. От 2016 г., координирането на дейностите в ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се превръща в едно от официалните ѝ задължения.
2. **Редовни срещи** – Както можете да видите от представения график на следващите страници, редовните срещи са били и продължават да бъдат основен елемент за информация, мотивация и координация на членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Честотата на срещите е намалена с течение на времето, като от 12 се преминава към само две срещи годишно. Доста изненадващо, дължащо се на положителната промяна, членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА стават по-независими и започват да си съдействат един с друг по по-директен начин. С времето посредничеството между действащите лица е по-малко належащо.
3. **Годишен работен план и график на дейностите** – След като членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА стават по-независими, това се превръща в един от ключовите елементи за работа. Членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се срещат веднъж годишно, за да разработят план и след това работят независимо според планираните дейности през годината. В края на годината те се срещат отново с цел да се оценят техните резултати.
4. **Общо графично представяне** – Общата визуална идентичност, както при всеки друг общ проект, е от основно значение и играе ролята на популяризиращ инструмент. Тя също позволява ясното означаване на ключови местоположения, продукти и услуги на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Марката е лесно разпознаваема на събития за повишаване на осведомеността, например.
5. **Инструменти за комуникация** – Вътрешната комуникация също е от основно значение, особено когато членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА стават все по-независими. Комуникацията в рамките на мрежата се извършва предимно по телефона или чрез имейли, докато съобщенията за широката общественост се изпращат чрез няколко външни канала за комуникация.
 - На уеб страницата на [град Любляна](#) е налична цялата информация за мисията на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА: как да станете член, добрите практики, педагогически програми и друга важна информация.

- Профилът на град Любляна във Facebook и Facebook профилите на членовете се използват за връзка с гражданите и по-широката общественост. Facebook се използва по-специално за разпространяване на информация относно провеждането на различни събития.
- Вестникът и месечният електронен бюлетин на град Любляна.
- Важно е да се спомене също така, че членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА редовно споделят информация за техните дейности и подкрепят дейностите на други членове, свързани с градското пчеларство. Те играят основна роля в процеса по разпространяване на информация.

6. **ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и марките „Ljubljana Honey“ (Мед от Любляна)** – Както е упоменато по-горе, членството в ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е без такси и членовете могат да се възползват от марката на проекта, когато продават техни продукти, както и да поставят етикет на техните платформи за предоставяне на услуги, при условие, че се придържат към мисията на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и я подкрепят активно. Марката „Ljubljana Honey“ изисква спазването на следните стандарти:

- медът трябва да е произведен в региона на Любляна;
- медът трябва да е единствено от кестенов цвят, диви цветя или горски, тъй като това са съществуващите местни видове пчелни пасища;
- пчеларите трябва да са членове на ПЧЕЛНА ПЪТЕКА и да бъдат сертифицирани производители на словенски мед, защитени по географски указания по схемата на ЕС.
- „Ljubljana Honey“ се превръща в един от традиционните подаръци от Любляна!

Марка „Ljubljana Honey“
Източник: Снимка от архив на
мрежата BeePathNet

7. **Събития на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА** – Любляна организира две събития по традиция. Първото е „Ден на меда“, панаир, който се провежда в центъра на града през първата половина на месец октомври с цел популяризиране на членовете на ПЧЕЛНА ПЪТЕКА, техните продукти и услуги. Второто събитие е „Помогни на пчелите в града: посади цветя из града“, събитие, което се провежда през пролетта в сътрудничество с BTC City – най-големия търговски център в Любляна. Това събитие насърчава жителите да отглеждат медоносни растения в техните градини и балкони и така да се осигури допълнително пасище за пчелите, както и да се подобри облика на града. През 2016 г. е инициатирано събитие, свързано с гастрономията „Седмица на ябълката и меда“, което представя ястия с мед. Инициативата е добре приета и приветствана от участниците. Хотели и ресторанти предлагат нови ястия, които оттогава се превръщат в част от техните ежедневни менюта. Освен това, членовете на ПЧЕЛНА ПЪТЕКА организират някои събития с по-малък мащаб, като „Пътят на меда“ в партньорство със словенския Етнографски музей на тема пчеларското наследство, „Програми за биологичното разнообразие“ в ботаническите градини, „Градското пчеларство“ в партньорство с Асоциацията на градските пчелари и различни фотографски изложби.

8. **Програми и проекти** – членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА разработват различни програми и проекти досега, а някои от тях са:

- Програма за насърчаване на градското пчеларство – една от най-важните програми с фокус върху популяризирането на градското пчеларство и повишаване на осведомеността сред гражданите чрез лекции, фотографски изложби и дни на отворени врати в пчелни къщи.
- Град Любляна подготвя образователна програма в подкрепа на пчелари и други селскостопански производители за развитие на техни предприемачески идеи. Разработени са редица идеи с помощта на този инструмент, като една от най-интересните е бизнес идея да се отдават под наем кошери и услуги, свързани с пчеларство на дружества в града, с цел засилване на екологичния им имидж, и имат възможност да използват своя собствен мед за протоколни и бизнес подаръци.
- Студенти от факултета по Архитектура в Люблянския университет разработват осем проекта за стойки за пчелни кошери и пчелни къщи за градската среда. Схемите от всички проекти са налични безплатно онлайн за всеки, който желае да изгради пчелни къщи в публичното пространство.
- Туризм в Любляна – основната туристическа организация – подготвя обучение за екскурзоводи и създава специално създадени обиколки по ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна на няколко езика. Екскурзоводите имат възможност да обогатят техните знания всяка година в съответствие с развитието на програмата.

Събития на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА – от повишаване на осведомеността до засаждането на медоносни растения и популяризиране на градския мед.
Източник на лявата и средната снимка: Архив от снимки на BeePathNet, автор на дясната снимка: Лука Дакскоблер

9. **Правила и най-добри практики** – За да бъде регламентирано пчеларството в публичните зелени площи, Любляна подготвя специални препоръки и насоки за необходимото обучение за пчелари и разстоянието между кошерите – местните власти подкрепят изготвянето на протокол за поставянето им на публични места. В последствие в плана за териториалното устройство са включени указания за изграждане на пчелни къщи на публични места, а същевременно отделът за развитие на селските райони включва пчеларството в стратегическия контекст на града и изготвя системи за подкрепа чрез съвместно финансиране за пчеларство в Любляна.

ЕВОЛЮЦИЯ НА ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА – В хронологичен ред, еволюцията на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА може да се раздели на три основни етапа:

Етап на разработване (декември 2014 г. – октомври 2015 г.): създаване на концепция и разработване на идеята за ПЧЕЛНА ПЪТЕКА, след обществени обсъждания и допитвания. Съставяне на работна група и организиране на първото по рода си събитие: „Денят на меда“ с цел стартиране на пътеката. След успешния старт е осигурено допълнително финансиране за бъдещи дейности през следващата година.

Етап на усъвършенстване (ноември 2015 г. – декември 2016 г.): приемане на годишен работен план за членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА с провеждане на редовни срещи на всеки два месеца и продължаване на специфичните дейности като „Денят на меда“ и изграждането на градски пчелни къщи. Като Европейска зелена столица за 2016 г., Любляна посвещава целият месец юли на биологичното разнообразие и пчелите.

Етап на приспособяване (януари 2017 г. – днес): ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е приета като редовна обществена дейност – проектът получава собствен бюджетен ред и е назначен координатор на пълно работно време. Благодарение на оптимизирания работен процес, изпълняван от всички членове, срещите се свеждат до две събирания на година: едно през месец януари за подготвяне на програма за цялата година и второ през месец декември за извършване на оценка на изпълнената работа. Възникват нови инициативи, свързани с проекта, като всички събития, информационни кампании – включително развитие на уеб платформа за проекта – и регламентиране на пчеларството в зелените обществени площи.

Привличането на разнообразна група от мотивирани заинтересовани страни се оказва от основно значение за еволюцията на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА досега...

...и ние продължаваме да се развиваме!

Проекти на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА – резултати от образователните програми от детската градина до университета.
Източник: Снимка от архив на мрежата BeePathNet

ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ И ЦЕЛЕВИ ГРУПИ – В началото на трансфера на практики, когато през 2017 г. проектът получава етикет за добра практика на УРБАКТ, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се състои от 35 члена в нейната местна работна група. Но благодарение на „идеята на отворени врати“, броят им нараства до 46 през 2022 г. Членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, които съставят работните групи, са основно три вида заинтересовани страни:

- Пчелари и техните асоциации, производители на пчелни продукти и други дружества, имащи роля в продажбата на мед или други пчелни продукти и услуги.
- Дружества като хотели, ресторанти, банки, доставчици на телекомуникационни услуги и търговски центрове, както и организации със специалисти в областта на образованието, научноизследователска дейност, културното и природно наследство.
- НПО и други лица или организации.

Тъй като политическото, оперативното и финансовото участие на общинската администрация е от съществено значение за успеха на подобна инициатива, в процеса на изпълнение на дейностите, свързани с ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, са включени седем общински отдела и сектора. Те покриват въпроси като опазване на околната среда, развитие на селските райони, недвижимо имущество, градско планиране, стратегическо планиране, икономика, реакция при бедствия и аварии, международни отношения и комуникации.

От друга страна, основните целеви групи могат да се разделят на следните четири типа:

- жители в региона на Любляна, по-специално деца, възрастни, хора в напреднала възраст, семейства и хора с увреждания.
- дружества, предимно тези, имащи политики за корпоративна отговорност; свързани с туризма и други, заинтересовани в популяризирането или закупуването на продукти и услуги на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА.
- различни институции – от образователни, научноизследователски, културни и свързани с природното наследство, до други сектори дори.
- туристи и посетители на града.

ВРЕМЕВА РАМКА – ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се утвърждава в сравнително кратък срок. Отнема близо три години за оформянето на настоящите добри практики, както са познати днес. Колкото и да е странно, това е почти същия период от време, което отнема на Любляна да прехвърли опита си към други градове от ЕС в рамките на мрежите за трансфер на УРБАКТ. Преди всичко друго, важно е да се вземе предвид, че градовете, които целят да възпроизведат модела на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, имат различни изходни позиции. Те не могат да приложат целия трансфер на практики, допускайки че ще са способни да приложат точно същия оперативен модел като този на Словения.

Необходимо е добрите практики да се обсъждат, да бъдат разбрани в дълбочина, успоредно с условията от контекста на бъдещия град, който ще прилага Пчелната пътека и едва след това да се нарече трансферен град-партньор. В тези трансферни градове околната среда трябва да се вземе под внимание. Възможно е, по различни причини, условията на местно равнище да не са толкова благоприятни, както в случая на Любляна през 2014 г. Няма еднозначен отговор и необходимият времеви период за въвеждането на подобен проект може да е напълно различен за различните трансферни градове.

ФИНАНСОВА СТРУКТУРА – Град Любляна подкрепя проекта ПЧЕЛНА ПЪТЕКА, като покрива следните разходи:

- Разходи за персонал за един координатор (20% от заплатата): възлизаци на 5000 ЕВРО годишно.
- Осигуряване на помещения и други разходи за срещи: възлизаци на 2000 ЕВРО годишно.
- Бюджет на проекта: 10 000 ЕВРО годишно през първите две години на действие. През 2018 г. бюджетът е увеличен на 20 000 ЕВРО годишно.

Това означава, че всяка година град Любляна инвестира средно между 17 000 ЕВРО и 27 000 ЕВРО. Тези цифри не включват всички разходи и вноски от членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, които сътрудничат на доброволчески начала. Подобно на времеви интервал е важно да се отбележи, че посочените разходи не са еднакви за цяла Европа, затова необходимият размер на инвестициите ще зависи от местоположението на проекта. По същия начин, общественото финансиране може да бъде различно в зависимост от оказаната политическа подкрепа за каузата, също както и финансовото състояние на всяка държава.

ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е живо доказателство, че чрез финансирането в малък мащаб на инициативи, ръководени от граждани, могат да се постигнат впечатляващи резултати!

ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ КЪМ ДНЕШНА ДАТА – За три години съществуване, проектът ПЧЕЛНА ПЪТЕКА постига следните резултати: активна местна работна група на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, състояща се от 35 членове, провеждаща редовни дейности в съответствие с годишния план – включително редица събития – изграждане на „Градска пчелна къща“ с образователни програми, свързани с пчеларството. В допълнение към това се разработват и прилагат на практика педагогически и туристически дейности, включително посещения на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. В словенския Етнографски музей също е създадена развлекателна дейност „Пътят на меда“, а две събития се превръщат в годишната сензация на Любляна: Денят на меда за всички членове на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и информационно събитие на 20 май по повод Световния ден на пчелата, обявен от ООН.

В резултат на успеха на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се разпространяват допълнително нови правила и препоръки за извършване на пчеларство на обществени места, както и се създава услуга за Спешно улавяне на рояци в сътрудничество със службата за противопожарна безопасност (за повече информация относно роенето, вижте раздел 7). В цяла Словения се провежда кампания на градско равнище на тема пчелите и градското пчеларство, включително се организират дни на отворените врати в градски пчелини, като на дневен ред излиза въпроса за движението за градско пчеларство. Обединяването на туристическите обиколки с екскурзоводи по ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА; марката „Ljubljana Honey“ и градската градина „Grba“ с медоносни растения също са показатели за широкия обществен прием.

От 2018 г., екипът на Любляна насочва фокуса си към трансфера на практики – присъждайки етикет за добри практики, УРБАКТ предостави възможността на Любляна да се превърне в град-бенефициент по програмата и да се възползва както от методологично насочване, така и от финансиране с цел ръководене на мрежи от градове – да, правилно се насочихте, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се превърна в (работна) мрежа от пчелни пътеки – BeePathNet. Първата фаза на проекта, която протича между 2018 г. и 2021 г. паралелно с 22 други мрежи за трансфер, се оказва толкова успешна, че когато УРБАКТ отправя отделна пилотна покана към градовете с добри практики да проведат втора фаза с нови трансферни градове-партньори, Любляна е сред седемте нови пилотни мрежи. Това дава началото на BeePathNet Reloaded през 2021 г., а пилотният проект се очаква да завърши в края на 2022 г.

Ето защо, можем гордо да заявим, че девет европейски града успешно прилагат оригиналните добри практики. В същото време, това не означава, че ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна е спряла да се развива – точно обратното! Броят на членовете в ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се увеличава от 35 през 2017 г. до 46 през 2022 г., а броят на членовете на Асоциацията на градските пчелари нараства от 19 през 2015 г. на 50 през 2022 г. Установени са няколко нови цели, като създаване на реплика на градски пчелен кошер на Йоже Плечник от замък Лани (близо до Прага в Чехия), проектиране и инсталиране на учебен полигон и т.н.

Любляна инвестира значителни средства също в образователната програма „Пчелна детска градина“, обучавайки 79 учители от детските градини и въвеждайки програмата в 10 детски градини в Любляна. Освен това се провежда обучение с образователна цел за заинтересовани пчелари, а три от тях са напълно обучени да приемат групи с деца и да провеждат практическо обучение, а именно посещение на пчелния кошер в съответствие с педагогическите стандарти. Оказва се толкова важно, че учителите от детските градини осъзнават необходимостта от текущо консултиране и четири от тях са предложени за сформирание на „консултативна група“.

Според нашата собствена статистика от 2022 г., Любляна разполага със 118 инсталирани пчелни кошери в градската част на града (в рамките на околновръстното шосе). Това означава гъстота от 9,9 пчелни кошера на км² – най-голяма гъстота в градска среда, доколкото ни е известно. За сравнение, Париж – „родното място на градското пчеларство“, е с гъстота от 1,1 пчелни кошера на км², разположени в градската част на града.

Но този успех е съпътстван и от нови предизвикателства. Например, голямата гъстота на кошерите е проблемна, поради потенциално по-голямото разпространение на болести; пчелите се конкурират с други опрашители за храна и т.н. Вследствие на подобни предизвикателства, нарастващо членство и нови идеи, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е с тенденция да продължи да се развива.

ПОЛЕ ЗА ПОДОБРЕНИЕ – Само след три години работа и значителните резултати, описани по-горе, изглежда по-скоро необичайно през 2017 г. вече да се търсят подобрения. Особено при положение, че добрите практики все още са експеримент в техните ранни етапи – работата в процес на изпълнение с постоянно присъединяване на нови членове към движението и разширяване на дейностите, достигане до нови работни сфери и дори нови градове. Независимо от този факт, винаги има място за подобрение, а ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е изправена пред едно особено голямо предизвикателство – да се осигури ентузиазъм, мотивация и желание от членовете да освободят от своето време за доброволчески труд. Накратко, основният проблем на добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА се корени в осигуряване на устойчивост на програмата в дългосрочен план.

По този повод, опитът с цел разбиране на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, адаптирането ѝ и прилагането ѝ на друго място представлява в крайна сметка тест за издръжливост и способ за предаване на добрите практики. Ето тук УРБАКТ идва на помощ. Чрез създаването на мрежа от градове BeePathNet, Любляна успява да изпробва устойчивостта на своите добри практики в дългосрочен план. Това е и възможност за по-нататъшно подобрене на съществуващите досега практики.

След като трансферните градове от тази УРБАКТ мрежа вземат основното от опита на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, факторите за успех и потенциалните уловки, те определят тематични аспекти, които са ключови за проекта и са описани по-подробно в раздел II. В следствие са проектирани четири модула за надграждане. По този начин BeePathNet подкрепя директно възможността за подобряване на това, което вече е създадено, и едновременно с това предоставя на Любляна място за обучение и обмен, за да планира бъдещето и развитието на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА.

Благоприятна среда за развитие на добрите практики

Поглеждайки към миналото, може да се каже, че за разработването на подобна инициатива е задължително да има няколко елемента:

ЯСЕН ФОКУС – в градските зони, фокусът на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА пада върху развитието на градското пчеларство, което да е свързано с други съществуващи дейности – като културно наследство, биологично разнообразие и обучение – и представянето му на гражданите и посетителите на града посредством различни дейности. В селските райони, фокусът на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е насочен към развитието на пчеларството с цел подпомагане на производството и доставката на храни в Любляна.

КООРДИНАЦИОНЕН ЦЕНТЪР – откриването на правилния човек, който да ръководи даден проект или програма, е една от най-важните, но често пренебрегвани предпоставки за успех. Не е особено лесно да се открие „точният“ човек, който да е с широк кръгзор, активен, целенасочен, запален по темата и способен да ентузиазира всички заинтересовани страни. В случая на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, Любляна имаше късмета да работи с Марушка Маркович, старши съветник в сектор за развитие на селските райони към отдела за защита на околната среда. След като се определи ключовото лице, общинската администрация трябва да му/й предостави оперативна подкрепа, гъвкави методи на работа, работно време и подсигурана заплата, както и да осигури подходящи условия на работа – бюджет на проекта, подходящи помещения, оборудване и т.н.

СИЛНА ПОЛИТИЧЕСКА ПОДКРЕПА – необходимо е общинската администрация да покаже политическа воля, като подкрепи представения план за действие, проект и идеи. Оперативната подкрепа трябва да се предостави чрез многосекторен подход и експертен опит от други отдели. Финансовата помощ е от основно значение, а градът трябва да покрие поне разходите за подходящи помещения, където могат да се провеждат редовните срещи. С други думи, разполагането с реален бюджет придвижва действително нещата напред, било то символичен, все пак са положени големи усилия и това може да засили ентузиазма. Предоставянето на ограничен бюджет показва подкрепа и дава увереност на членовете, но също така поощрява креативността и парадоксално, насърчава доброволчеството още повече.

ЦЕЛЕВО ИЗГРАЖДАНЕ И РАЗВИТИЕ НА МРЕЖИ (НЕТУЪРКИНГ) – тъй като ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е разработена въз основа на принципите „отдолу-нагоре“, е необходимо да се разбере доброволческото естество на проекта. Всички членове на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА са поканени да се присъединят безвъзмездно към местната работна група. Те не плащат такса за членство и изпълняват цялата си работа на доброволчески начала. Членовете се присъединяват и напускат ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА по свое усмотрение, но обикновено, едва след като са изпълнили целите си. Този подход привлича хора с определен профил към проекта – любознателни, конструктивни и водени от идеи хора, които желаят да сътрудничат. Например само малък процент от 350-те пчелари в Любляна са членове на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Важно е да не се забравя, че това не е конкурс за популярност, а по-скоро експертна група или инкубатор за нови идеи. В този смисъл, колебанията и текучеството по отношение на членовете са до известна степен дори желани.

При всяко сътрудничество, малките победи са толкова важни, колкото и големите!

Понякога дори по-важни, тъй като те ни помагат да се движим напред към нашите цели.

ПРИТЕГАТЕЛНА СИЛА – поради доброволческия характер на проекта, е важно членовете да бъдат привлечени към общите усилия за постигане на успех. Първоначално, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА дава възможност на пчелари и асоциации да обсъдят ключови възможности и проблеми, свързани с градското пчеларство. Решенията са идентифицирани, приложени и подкрепени, което привлича нови членове с нови идеи. По този начин се създава и комуникационна платформа с цел разработване на нови пчелни продукти и услуги, организиране на промоционални и повишаващи осведомеността кампании, програми за подобряване на образованието наред с други инициативи.

ТРАНСФЕР НА ЗНАНИЯ – за привличането на членове, трябва да се направи опит да се разберат техните интереси и цели, а също така и да се оценят техните реални способности и възможността да прилагат идеите си на практика. След това може да се използва нетуъркинг, за да се подпомогне създаването и укрепването на ползотворни партньорства. Но лицата от координационния център не трябва да забравят своята функция! Посредник, мрежов работник, лидер на група, координатор и отговорник по поддръжката. Още от началото трябва да бъде ясно, че членовете носят отговорност за успеха или неуспеха на техните собствени идеи. Както при всяко партньорство, целта е да се осъществи и подкрепи трансфера на знания.

СЪВМЕСТНИ ДЕЙСТВИЯ С ДРУГИ СЕКТОРИ – координаторът трябва винаги да търси съвместни действия с други сектори и дейности. Най-лесното, което може да се направи като първа стъпка, е да се потърсят всякакъв вид данни от предишни периоди и от настоящето за пчелите и пчеларството във всеки аспект от ежедневието на града. Например могат основателно да се разглеждат области като етнография, култура, гастрономия, околна среда, архитектура, икономика или всяка друга тематична отправна точка. Тази информация създава историческо съдържание и база за всякакви потенциални дейности по изграждане на мрежа от контакти или за популяризиране. Това създава нови хоризонти също за хората и дружествата, които работят в други сектори. Създава се сценарий въз основа на нови съвместно разработени продукти и услуги.

ЕНТУСИАЗЪМ – последният, но вероятно най-важният елемент от добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е активното включване на всички страни. Поради доброволчески характер на участието в тази инициатива, от съществено значение е ентузиазмът да се поддържа на високо равнище. Въпреки че реално не е трудно да се създаде първоначален ентузиазъм, задържането му в дългосрочен план е нещото, което изисква много усилия, предимно от координатора на проекта.

От добрите практики до модулите за преносимост

С цел добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА да се предават по-лесно на други градове, ние ги разделяме на модули.

С цел добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА да бъдат по-разбираеми и да могат да се предават лесно на други градове, те са разделени на части или модули – или методологично структурирани, или на тематични части. По-долу можете да разгледате модулите, както и основните стъпки за развитие, водещи към успешното адаптиране на отделните модули. Те са разделени в три вида:

- Задължителни модули – основни необходими части за преносимостта на добрите практики и визията на проекта.
- Модули по избор – съдържание, което следва да се пренася само когато е в съответствие с реални нужди или местни интереси.
- Модули за надграждане – съдържание, което представлява по-нататъшното развитие на добрите практики.

Модули за добрите практики		Етапи на развитие на добрите практики
ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ МОДУЛИ	Установяване и управление на активно партньорство	1) Идентифициране на основните заинтересовани страни 2) Мобилизиране на ключови заинтересовани страни (първа самостоятелна среща) 3) Създаване на атмосфера на ентузиазъм и предоставяне на подкрепа на редовните срещи 4) Определяне на целите, възможностите и готовността за сътрудничество на отделните заинтересовани страни 5) Определяне на годишен план на действие за местната работна група, длъжности и отговорности, известна още като местна УРБАКТ група 6) Насоки при изпълнението на годишния колективен план за действие 7) Постигане на съвместни действия по независим начин, без включването на лице от координационния център, а именно координатор на проекта, известно още като координатор за местната УРБАКТ група
	По-голямо участие на общинската администрация	1) Определяне на основните административни отдели и сектори, които следва да се ангажират, както и съответните им функции 2) Набиране на оперативна подкрепа 3) Непрекъсната комуникация с общинската администрация в съответствие с обсъжданията 4) Регламентиране на градското пчеларство и включването му в стратегическия контекст на града 5) Засилване на политическата подкрепа и осигуряване на финансиране в дългосрочен план
	Повишаване на осведомеността и популяризиране сред гражданите	1) Определяне на целеви групи 2) Стратегия относно комуникацията и повишаването на осведомеността 3) Разработване на инструменти за комуникация (напр. уебсайт, социални мрежи, местни новини и т.н.) 4) Редовни публикации на новини и съдържание, даване на интервюта и т.н. 5) Организиране и провеждане на годишни информационни и промоционални събития, изложби, лекции и др. 6) Организиране на симпозиуми по въпросите на пчеларството 7) Организиране на международни конференции за пчеларството
	Разработване на Пчелната пътека като туристическа платформа и/или такава за промотиране на пчелни продукти	1) Идентифициране на основните заинтересовани страни 2) Идентифициране на основните места от природното и културното наследство 3) Проектиране на пчелната пътека и обозначаване на точките за посещение 4) Създаване на сюжет за пчелната пътека 5) Създаване на наръчник за пчелната пътека (например книга, брошура, листовка и т.н.) 6) Разработване на туристически пакет за пчелната пътека 7) Обучение на екскурзоводи и устни преводачи в града.

Модули за добрите практики		Етапи на развитие на добрите практики
МОДУЛИ ПО ИЗБОР	Образователни програми за деца в ранна възраст и в начални училища	1) Задълбочено разбиране за съществуващата образователна система и нуждите на целевите групи 2) Разработване на образователни програми заедно с основните заинтересовани страни от местната работна група, а именно местната УРБАКТ група 3) Включване на подходящите специалисти и институции 4) Пилотно въвеждане на образователни програми чрез участието на учители 5) Пълно въвеждане на образователни програми
	Изграждане на екологичен имидж на дружества и институции	1) Идентифициране на потенциално заинтересовани дружества и установяване на първи контакти 2) Въвеждане на информационни и популяризиращи дейности 3) Идентифициране на съществуващи екологични теми на заинтересовани дружества, както и установяване дали те попадат в обсега на нашите теми 4) Създаване на съвместни дейности и/или промоционални кампании 5) Прилагане на практика на съвместните дейности и/или промоционални кампании 6) Установяване на дългосрочни споразумения за финансова подкрепа на мрежата и нейните проекти
	Включване на институции от висшето образование и експертни организации	1) Идентифициране на потенциално заинтересовани институции и установяване на първи контакти 2) Идентифициране на съществуващи екологични теми на заинтересовани институции, както и установяване дали те попадат в обсега на нашите теми 3) Създаване на съвместни дейности 4) Прилагане на практика на съвместните дейности 5) Установяване на дългосрочни споразумения за експертна подкрепа на мрежата и нейните проекти

Модули за добрите практики		Етапи на развитие на добрите практики
МОДУЛИ ЗА НАДГРАЖДАНЕ	Идеен проект за промотиране на местен продукт и точка на продажби	1) Определяне на потенциални местонахождения (обекти, които са собственост на града) 2) Идентифициране на потенциално заинтересовани страни 3) Проектиране на идеен и организационен дизайн за промотиране на местен продукт и точка на продажби 4) Създаване на кампания за промотиране на местен продукт и точка на продажби 5) Реализиране на кампания за промотиране на местен продукт и точка на продажби
	Изграждане на екологичен имидж на дружества и институции	1) Идентифициране на потенциално заинтересовани дружества и установяване на първи контакти 2) Въвеждане на информационни и популяризиращи дейности 3) Идентифициране на съществуващи екологични теми на заинтересовани дружества, както и установяване дали те попадат в обсега на нашите теми 4) Създаване на съвместни дейности и/или промоционални кампании 5) Прилагане на практика на съвместните дейности и/или промоционални кампании 6) Установяване на дългосрочни споразумения за финансова подкрепа на мрежата и нейните проекти

ПЪЛНА ВЕРСИЯ НА РЪКОВОДСТВОТО:

Пълната версия на ръководството в настоящия документ съдържа допълнителна глава, която представя по-подробно двата методологически подхода (стр. 15). Ние сме силно убедени, че подходът, ориентиран към широко участие е единственият начин за осъществяване на градско пчеларство във Вашия град, за да се премине бариерата за „поредния проект“, и за присъединяване към движението Пчелни пътеки в градовете. Осъществяването на тази многоизмерна комуникация между лица, организации и държавни органи със сигурност ще доведе до много разнообразни и преди всичко, устойчиви дейности. Добавихме също и някои препоръки за това как да организирате Вашата местна група за действие – наричана още местна УРБАКТ група в трансферните градове-партньори.

Глава II

Основни модули по теми, използвани от мрежата на BeePathNet

Специалисти от следните градове: Любляна (Словения), Амаранте (Португалия), Бидгощ (Полша), Чезена (Италия), XII-ти район на Будапеща (Унгария) и Неа Пропонтида (Гърция), разработиха шест тематични модула, в които можете също да откриете вдъхновяващи сюжети от десет града.

Биологично разнообразие – крайъгълният камък на добрите практики от Пчелната пътека	17
Образование – инвестиция в нашето бъдеще	23
Туризм – съставяне на сюжет за пчелите и изграждане на пчелна пътека в града	29
Пчелни продукти по пчелната пътека – неограничени възможности за иновации и за създаване на екологични работни места	36
Повишаване на осведомеността – от проект към движение за благоприятен град за пчелите	42
Роене – адаптиране на населението към навиците на градските пчели	47

2.

Биологично разнообразие

Крайъгълният камък на добрите практики на пчелната пътека

Информация за биологичното разнообразие в град Любляна

Всеки град трябва да работи в рамките на собствените му пред-варителни условия, които не винаги са благоприятни...

Въпреки това, винаги можем да работим за по-добро бъдеще!

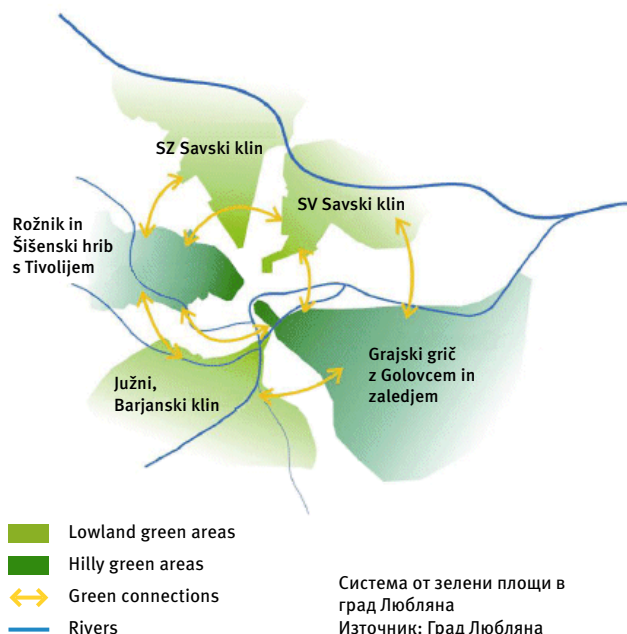
Вече се е изписало много за град Любляна и успешната му история – Добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. При все това, все още не е акцентирано, че актуалното състояние на биологичното разнообразие в Любляна се дължи на няколко фактора:

Мозаечен ландшафт и управлението му в исторически план

Мозаечният ландшафт е резултат от намесата на човека, където се преплита смесица от полета, ливади, гори, водни ресурси, както и селища, за да предложи множество свързани зони, които могат лесно да се използват от различна флора и фауна. В исторически план, Любляна и околностите ѝ са управлявани по този начин, като са създадени зони на селски и градски райони с богато биологично разнообразие.

Първоначалният екологичен облик на града

Любляна винаги е бил зелен град с големи площи от градски гори, паркове и градини. Почти три четвърти от територията ѝ е покрита от девствени гори, ливади и полета, 20% от които са класифицирани като защитени територии. Днес, градът разполага с 542 м² обществени зелени площи на жител.

Точният момент

В началото на 70-те години на XX век, Любляна е изправена пред все по-увеличаваща се индустриализация и урбанизация. В комбинация с нарастващото замърсяване, резултатът е значително влошено качество на околната среда и на условията на живот. Това води до остаряване и влошаване на състоянието на центъра на града и на по-старите квартали през 80-те и 90-те години на XX век.

Активно и непрекъснато изпълнение на общоприетата политика за устойчиво развитие

Чрез прилагането на новата стратегия за устойчивост „Цели 2050 г.“ и новия план за териториалното устройство, градът успешно постига обновяването както на градските, така и на селските райони.

Открита комуникация с гражданите и активна подкрепа за идеи от типа „отдолу-нагоре“

Любляна подкрепя и подпомага нови концепции за града, като градско градинарство, горско стопанство и пчеларство, предложени от жителите на града. И все пак много малко идеи от типа „отдолу-нагоре“ биха се реализирали без активната подкрепа на общинската администрация, която предостави ръководител, оперативна подкрепа и финансиране.

Оперативно управление на зелените площи в Любляна

Устойчивото управление на зелените площи с насоченост към биологичното разнообразие изисква интердисциплинарен подход и широко участие на общинската администрация.

В Любляна се постига общото разбиране, че зелените площи са предвидени като зони с разнообразно приложение с много положителни последици за ежедневието на жителите, както и приятните околности на града, които могат да се посетят за отдих и развлечения. Те също така допринасят за повишаване качеството на условията на живот – по-чист въздух, намален ефект на топлинния остров и др.

Управлението на зелените площи на Любляна се разглежда от различни ъгли. Задълженията са също разпределени между различните участници, като отдела за териториално устройство, отдела за икономически дейности и транспорт и отдела за защита на околната среда и неговият сектор за развитие на селските райони. Всички те са отговорни за развитието, прилагането на практика и финансирането на екологичната политика. От друга страна, публичното дружество VOKA SNAGA d.o.o. носи отговорност за оперативното управление на зелените площи.

Един от проектите за обновяване на центъра на град Любляна
Автор: Дорис Кордич

Отделът за териториално устройство определи кои са зелените площи и представи рамка за развитието на различните дейности в зелените площи – поддръжка, регламентиране на строителството в зелени площи – посредством плана за териториалното устройство на града. В качеството си на фундаментален документ за териториалното устройство, той също позволява реализирането на проекти за екологично обновяване на кварталите, устойчиво управление на градските елементи в центъра на града, като цветни лехи, градско пчеларство и други граждански инициативи.

Отдела за икономически дейности и транспорт отговаря за оперативната поддръжка на обществените зелени площи и дърветата, както и за управлението на градските гори. През 2009 г. Любляна приема Наредба за поддръжка на обществените зелени площи, постановяваща дейностите, които общинската администрация трябва да извършва върху зелените площи – като наторяване на тревните площи, косене, засаждане на нови дървета, поливане на площи с новопосадени растения, засаждане и оформяне на храсти, засаждане и обновяване на градските градини със сезонни цветя и многогодишни растения. Любляна е също така първият град

в Словения, който отменя употребата на хербициди с глифозат и на пестициди в обществените пространства, още през 2017 г.

Една от най-важните задачи е поддържането на 228 хектара тревни площи и грижата за повече от 40 000 дървета в обществените пространства, от които над 25 000 са медоносни и автохтонни.

Отделът за защита на околната среда изпълнява програма за защита на околната среда. В нея са определени три много важни оперативни цели:

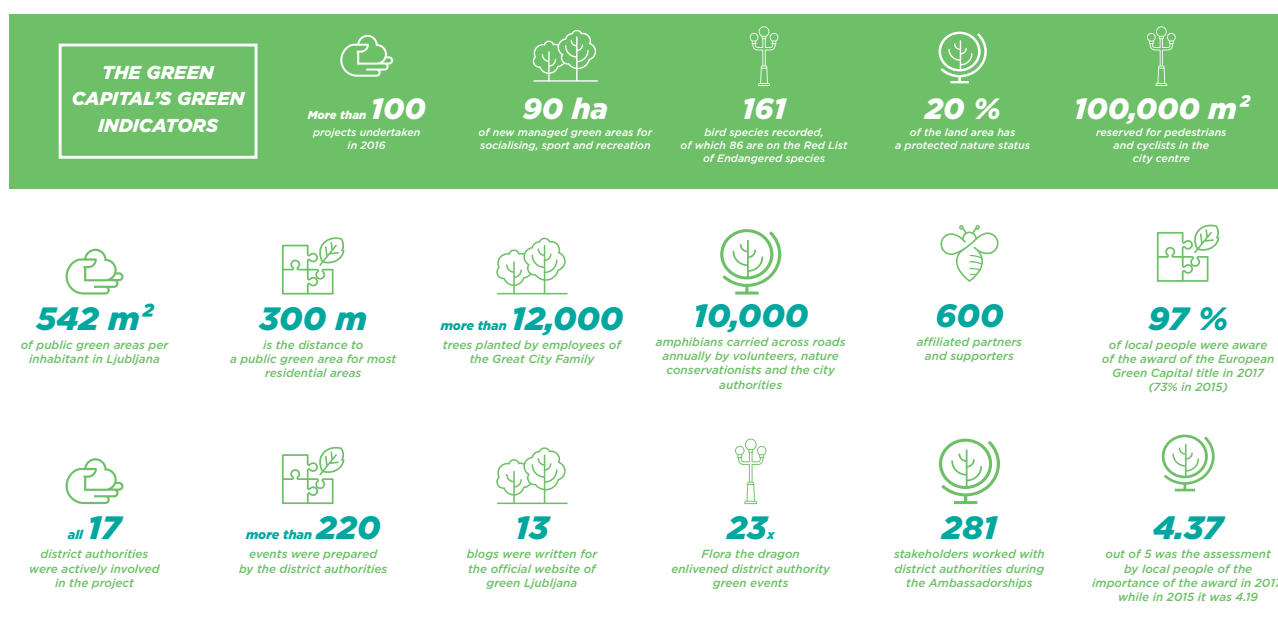
- съхранение и подобряване на състоянието на биологичното разнообразие;
- изготвяне на цялостна система за ефективно управление на природните ценности и защитените територии;
- изготвяне на цялостна система за зелен град и ефективното ѝ управление.

С цел да се гарантира, че описаните по-горе цели се изпълняват, градът прилага в действие следните пет мерки за опазване на природата:

- изграждане на хотели за диви опрашители;
- дейности за опазване на земноводните (като осигуряване на безопасно прехвърляне към зони за хвърляне на хайвер);
- опазване на различни местообитания на ключови видове;
- проследяване на различните болести по растенията;
- премахване на инвазивни видове.

Сектор Развитие на селските райони изпълнява Стратегията за развитие на селските райони и градско земеделие, която се използва от Любляна с цел насърчаване на селскостопанските производители да приемат принципите за биологично или интегрирано земеделие. Градът предоставя също осем разпределени градински площи с общо 823 парцела, които се отдават под наем, за да насърчат гражданите да отглеждат храна, която е тяхно собствено производство. На тези площи бяха изградени обучителни градини с цел обогатяване на знанията за правилните техники за градинарство, както и за да се повиши осведомеността за значението на биологичното разнообразие и опрашителите.

Отделя се специално внимание на пчеларството в селските и градските райони, на комуникацията и на активното сътрудничество с гражданите. В този контекст Любляна започва да разработва редица интегрирани дейности, свързани с биологичното разнообразие и опазването на опрашителите, в различни области на интерес – от управлението на зелени градски зони до опазване на околната среда/здравето и развитието на селските райони, включително на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Този многосекторен подход заздравява местната екологична политика и подобрява публичността на свързаните теми при всяко съществено разискване за развитие. По-долу можете да разгледате няколко показателя с резултати от 2016 г. относно всички описани политики и подходи – повече информация [можете да намерите на този линк](#).

Биологичното разнообразие – по-близо до гражданите на Бидгощ
Източник: Град Бидгощ

„Наблюдение на пчели“ са работилници от Давид Килон, където участниците изследват опрашващи насекоми
Автор: Давид Килон

Засаждане на фиданки в XII-ти район на Будапеща
Автор: Георги Саркози

Съвети за градовете, които планират да въведат същия подход за съхраняване на биологичното разнообразие и устойчиво управление на зелените градски площи

Цели:	Промяна в нагласите относно значението на зелените градски площи и те да не бъдат възприемани вече като „празни пространства“. Градско пробуждане във Вашия град. Справяне с модерни градски многосекторни предизвикателства като климатични изменения, устойчиво развитие и самодостатъчност при производството на храни. Подобряване качеството на живот на гражданите на Вашия град.
Ключови етапи:	1) Осъзнайте вашите предимства и недостатъци, рискове и възможности. 2) Започнете открито и конструктивно общуване с гражданите – изслушайте техните наблюдения/опасения, научете техните цели и идентифицирайте конкретни идеи за развитие/подобряване. 3) Използвайте подход, ориентиран към широко участие в ключови етапи от изготвянето на политика/стратегия/план за развитие. Също така се уверете, че цялата общинска администрация, както и публичните служби/дружества разбират и подкрепят политиката/стратегията/плана, тъй като те имат ключова роля при прилагането ѝ/му. 4) Веднъж приет(а), започнете да прилагате открито и активно политиката/стратегията/плана. Това означава, че понякога ще бъде необходимо да промените Вашия ежедневен работен режим и да осигурявате многосекторно сътрудничество в рамките на общинската администрация. Също така се уверете, че всяка предложена дейност е подкрепена от ясен и реалистичен план за действие – отговорно лице, краен срок за изпълнение, ресурси, финансиране и т.н. 5) Винаги проверявайте и уведомявайте за прилагането на политиката/стратегията/плана и обяснявайте по какъв начин този успешно изпълнен етап допринася за дългосрочната визия. Ако проверката установи, че някои действия не са приложени както се е очаквало или в случай на непредвидени обстоятелства, преразгледайте плана за действие и потърсете алтернативни решения.
Изводите:	Комуникацията с граждани и специалисти е от основно значение и не трябва да се подценява. При това, веднъж иницииран, процесът се развива постоянно и не приключва. В първоначалните етапи е необходимо също повече отделено време и енергия от страна на екипа по планиране. Участието на гражданите гарантира по-широко разбиране на политиките и стратегиите, както и тяхното приемане. В дългосрочен план това съкращава процеса по окончателното приемане на политики и стратегии, а също така до голяма степен подобрява и ускорява тяхното прилагане. Последователността на стратегическите решения и прилагането на възгледите са от съществено значение. Политиките и стратегиите трябва да бъдат приети като пътни карти за постигането на общите и дългосрочни цели и амбиции на цялото общество, а не само като планове за действие за прилагане на краткосрочни индивидуални политически амбиции. Необходими са търпение и постоянство докато започне да има резултати едва след известен период от време. Новите концепции, подходи и идеи често биват приемани със скептицизъм, страх от промени и противопоставяне. Затова е от решаващо значение да се комуникира ефективно и своевременно с гражданите и да се обяснява подробно какво ще се случва и по какъв начин, като по този начин се намалява противопоставянето. Дребномащабните пилотни случаи се доказват като друг полезен инструмент, чрез който се показват нови концепции, доказващи че работят, и в последствие противопоставянето намалява. Биологичното разнообразие не „се случва автоматично“ в градските райони, тъй като повечето общи техники за управление на градските зелени площи не винаги са устойчиви или благоприятни за него. Ако желаем да увеличим биологичното разнообразие в зелените градски пространства, ние трябва да променим концепцията, която стои зад управлението им. Например да се прекрати употребата на пестициди и хербициди, да се използват подходящи смеси от автохтонни и неинвазивни видове, да се позволи късно косене и т.н.

Начално ниво на осведоменост за значението на опрашители и статуса им в обществото

Едно от най-големите предизвикателства, които трябва да преодолеят всички градове, желаещи да приемат добрите практики, е „традиционната идентичност“ или „културният контекст“ на пчелите и другите опрашители. Често това възприятие създава нагласа за колективното възприемане на всяко животно и потенциално привлича фактора, свързан със страха. Например, в словенската култура пчелата играе изключително положителна роля – тя е трудолюбива, активна, умна, винаги подготвена за трудни времена, защитава дома и семейството си.

Затова пчелите, както и други опрашители се приемат добре от словенското общество и факторът, свързан със страха, е много нисък. В този културен и местен контекст е сравнително лесно да се провеждат кампании за повишаване на осведомеността и да се убедят гражданите да се присъединят и да подкрепят каузата. Или обратно, в някои държави ролята на пчелата е доста различна, тъй като тя се възприема като диво и потенциално опасно животно, представляващо заплаха за хората.

В интерес на истината е важно да се отбележи, че има по-агресивни и по-малко агресивни типове пчели в Европа – словенската автохтонна пчела *Apis mellifera carnica*, известна с добрия си характер, и португалската *A. mellifera iberica*, известна с агресивния си характер, са два такива представителя с напълно различни характеристики. Естествено, това допринася за изграждането на колективна нагласа към пчелите.

Различни подходи за повишаване на осведомеността – образователни табла за пчелите, пчелин за обучение и пчелен хотел
Автори: снимка вляво и по средата архив на BeePathNet, снимка вдясно Лука Дакскоблер

От друга страна, хората, по-специално, живеещите в градски и крайградски зони, са се отдавали повече от природата и често реагират прекалено силно на сравнително естествени явления и на обичайното поведение на животните. Ето няколко примера:

- Пчелите, както всички животни, реагират на цветовете и ароматите около тях, затова те променят поведението си спрямо техните инстинкти. Ако се чувстват застрашени, те ще атакуват, но те само се отбраняват.
- Пчелите реагират също на бързи движения. Затова е по-вероятно те да се почувстват застрашени и да атакуват, ако човек започне да маха към тях. Но и този път, те само се защитават.
- Пчелите винаги търсят вода, особено в горещите и сухите летни периоди, затова те често са привлечени от басейни. Въпреки това, те само искат да пият вода.

Неразбирането на пчелите и тяхното поведение обяснява някои от приетите колективни представи за тях. Важното е хората да се осведомяват за причините, които са в основата на страха, за да могат градовете с пчелни пътеки да ги вземат под внимание и да адаптират действията и инструментите, когато обучават други и опитват да ангажират местни. С други думи:

- Започнете толкова бавно и деликатно, колкото Ви е необходимо, и оставете достатъчно време за гражданите от Вашия град да осъзнаят Вашите ключови послания.
- Не подценявайте фактора, свързан със страха. Можете да използвате практически примери, доколкото те биват провеждани в безопасна среда. Те ще подсилват Вашите ключови послания и ще докажат на практика, че нещата могат да се случват по различен начин и възприятията могат да се променят.
- Използвайте специално създадени комуникационни канали и адаптирайте ключовите послания за конкретна аудитория или целеви групи.
- Дайте си достатъчно време, не се обезкуражавайте след един или два опита! Насочвайте се към хора, които споделят вижданията Ви и допълват способностите Ви с цел да изградите подкрепящо общество и да заздравите Вашата местна работна група или местна УРБАКТ група.

Повишаването на осведомеността е важна част от събитията на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА.
Автор: Дорис Кордич

Значението на повишаването на осведомеността

Повишаването на осведомеността е вероятно един от най-важните аспекти за запазването на биологичното разнообразие, особено в градските райони. Хората трябва да разберат значението и ползите от биологичното разнообразие за човечеството, за да пожелаят да поставят темата на дневен ред, да я вземат на сериозно и да действат по нея.

За съжаление, това е силно взаимосвързано с индекса на човешкото развитие и средните доходи на домакинствата. За да го кажем по-ясно, трудно е да се убеди всеки човек, който се опитва да нахрани семейството си, да бъде заинтересован от биологичното разнообразие, когато той трябва да натопри почвата, за да отгледа реколта и да нахрани семейството си или да увеличи семейните доходи. Осигуряването на по-добър достъп до образование и информация също играе важна роля или е основна предпоставка за по-голямата осведоменост на по-развитите райони по отношение на индивидуалните екологични нагласи. В същото време, хората, живеещи в тези региони, също имат склонността да изразходват повече природни ресурси на глава от населението и да оставят по-голям екологичен отпечатък върху планетата. Точно поради тези причини, мрежата на BeePathNet насърча градовете да полагат допълнителни усилия и да търсят активно нови решения.

Всички представени идеи и концепции би следвало да включват активното участие на гражданите чрез комуникация и повишаване на осведомеността, по-специално насочени към децата и младите хора. Не само защото те могат да бъдат по-лесно убедени, а защото те са гласът на бъдещето в техните семейства и квартали. Те имат възможностите и могат да окажат по-голямо въздействие при промяна на нагласите.

ПЪЛНА ВЕРСИЯ НА РЪКОВОДСТВОТО:

По-подробно описание на трите добри практики на Любляна (стр. 48): Съвместно сътрудничество с Университетските ботанически градини на Любляна, Организирането на „Помогни на пчелите в града: посади цветя из града“, кампания за повишаване на осведомеността и Изграждане на градската градина „Grba“ и Градината на меда (Honey Garden), и разглеждане на казуса (стр. 59): Поддържане на градското биологично разнообразие в XII-ти район, преглед на общината на XII-ти район на Будапеща (Hegyvidék) и Зеленият офис парк, Програмата за стопанисване, Програмата за градска ливада и Програмата за засаждане на фиданки.

3.

Образование

Инвестиция в нашето бъдеще

Автор: Лука Дакскоблер

Любляна инвестира в разработването на образователни програми за разширяване на знанията за опрашители и осведомеността на младите хора на Любляна за тяхното значение.

Общата картина и процесът на разработване на образователни програми в Любляна

От стартирането на проекта ПЧЕЛНА ПЪТЕКА, Любляна планира разработването на образователни програми за деца в детските градини и началните училища с намерението да разшири знанията сред младите хора в Любляна за пчелите и тяхното значение. Това показва мислене в дългосрочен план и стратегия за реална промяна на нагласите, както и създаването на поколение от осведомени за околната среда граждани, които са способни и имат желание да се грижат за тяхното жизнено пространство. Образователната програма е наречена „Кръжение заедно с пчелите из града“

Тъй като целта на Любляна е да се предоставят висококачествени и привлекателни образователни програми, разработването им е в резултат по-скоро на процес от широко участие, отколкото проект на един екип от хора.

Първо, Катарина Върховец подготвя общ преглед на съществуващите педагогически учебни програми за началните училища и отбелязва темите, които биха могли да се включат от „гледна точка на пчелите“ – например биология, екология, математика, приложни изкуства и т.н. След това тя подготвя първите проекти на образователни програми, които са представени на членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Те гласуват за предварително сътрудничество между Университетските ботанически градини в Любляна, Биотехническият образователен център в Любляна, Института за развитие на емпатия и творчество „Еней“ и Асоциацията на градските пчелари.

Всички институции са призовани да разработят финални проекти за образователни програми и да представят тяхното изпълнение. Нещо повече, тъй като Любляна изразява желание да добави стойност към образователните програми, местните власти канят Яня Сивец от Асоциация Legends и международен експерт по интерпретиране на културното и природното наследство да се присъедини към работната група на ПЧЕЛНА ПЪТЕКА. Тя е натоварена със задачата да редактира окончателните проекти на образователните програми и да ги подобри от гледна точка на интерпретирането им.

Първите две образователни програми са тествани по време на едnodневна екскурзия за изучаване на природата и културата за ученици на възраст между 9 и 14 години. На по-късен етап е тествана друга образователна програма сред ученици от горната възрастова група. След това програмите са предадени на Института за развитие на емпатия и творчество „Еней“, чийто експерт, Нина Илич ги адаптира допълнително към реалните нужди и възможности на училищната система.

Процесът отнема известно време, за да бъде завършен – около две години – но със сигурност си заслужава, тъй като времето позволява на градските структури да се запознаят със съдържанието на образователните програми чрез нововъведени комуникационни канали с отдела за предучилищно и училищно образование. Членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА също свикват с идеята за тази нова дейност, а Общината успява да построи градски пчелин в Университетската ботаническа градина на Любляна и да закупи оборудване за образователни програми – като предпазни шапки и ръкавици. Накрая, образователните програми са представени на директорите и първият пилотен проект е изпълнен.

Чак през 2019 г. започва преподаването на първите програми за детските градини и началните училища за деца на възраст между 5 и 7 години. Въз основа на положителната обратна връзка, спокойно може да се каже, че всички образователни програми са добре подготвени и добре приети. Началните училища вече ги включват към годишните програми и обмислят как могат да ги добавят към официалните занятия.

Работилници, част от образователния модел

Екскурзия за изучаване на природата и културата като част от образователния модул.
Автор: Уршка Илич

Пчеларската програма за детските градини на Любляна

Между 2019 г. и 2020 г. се включват първите пет групи от детски градини по „Пчелната програма за детски градини“, съгласно която децата прекарват един ден в седмицата занимавайки се с дейности, свързани с пчелите и други опрашители, пчелни продукти, защита на биологичното разнообразие и опазване на околната среда, включително други теми като здравословен начин на живот и самостоятелност при производството на храни. Децата също така научават как да се държат, когато около тях има пчели, и как да предпазят себе си и околните. Ключови методи за обучение са научаване чрез игра, игрови схеми, изследване и експериментиране. Програмата е базирана също на сензорния опит, който децата имат със заобикалящата ги околна среда.

През 2020 г. е организиран 16-часов семинар за учители от други детски градини в града. Обучени са над 50 учители, а 5 други училища се присъединяват към програмата. Като пряк резултат от това обучение се очаква повече училищни институции да се присъединят към програмата през идните години. В подкрепа на този процес, бе създадена специална оперативна група за развитието на „Пчелната програма за детски градини“. Очаква ни светло бъдеще!

До 2020 г. в Пчелната програма за детски градини се включват 10 детски градини, като има още заинтересовани да се присъединят.

Няколко забележки преди да се гмурнем в дълбоките води

Когато работим с деца и по-специално малки деца, има няколко неща, които трябва да се вземат предвид:

- Когато обучаваме децата за голямото значение на природата, опрашването, биологичното разнообразие и пчелите, трябва да ги научим първо как трябва да се държат сред пчелите. Това е ново изживяване за тях и, както при всяка подобна ситуация, е необходимо някой да им обясни основните правила, какво трябва и не трябва да се прави. Ето защо е добре да се наблегне върху поведението на пчелите и личната отговорност, както и върху загрижеността за личната и общата безопасност още от началото.

Посещение на обучителния пчелин като част от образователния модул.
Автор: Уршка Илич

- Ако искаме децата да разбират важността от съжителството с природата, ние трябва да провокираме емпатия. Децата имат нужда да разберат най-важните различия между хората и пчелите, както и сходствата между тях. Всъщност пчелите и хората имат много малко сходни черти: например и двата вида оценяват живота, семейството е основен приоритет, и двата вида разделят пространството в домовете си за изпълнението на различни дейности и извършват рутинна домашна работа.
- От изключително значение е дори най-малките деца да бъдат информирани за въздействието им върху околната среда и възможността да решат по какъв начин те ще въздействат.
- Децата трябва да бъдат насърчавани да извършват умствени дейности и да се насочват към активно учене,

чрез добре планиран, систематизиран процес. Те сътрудничат чрез наблюдение, откриване и съвместно създаване на знания. Чрез този процес те изграждат своите способности и развиват личната си идентичност.

- Важно е да се припомни, че всяко дете е различно и следователно реагира по различен начин на стимули. Например някои деца възприемат по-добре визуално, докато други обичат да докосват или помиришват нещата. Затова е от основно значение всяка образователна програма да предоставя различен набор от стимули, за да привлече широк кръг от деца.
- Важно е също да се гарантира участието на всички деца. Това означава децата, които имат желание да се изявят пред другите, да бъдат ангажирани, например да им се дават допълнителни задачи, да се превърнат в обучители и помощници, тъй като те могат да предотвратят неучастието на по-малко ангажираните деца. Ключова стъпка към включването на по-малко ангажираните деца е гъвкавостта и промяна в обучителния подход, ако децата не реагират на него.
- Накрая, но не на последно място, всеки учител има свой собствен начин на обучение. Децата са изключително интуитивни и ако искате да им привлечете вниманието, трябва да сте искрени. Затова, бъдете просто себе си! По този начин ще се чувствате удобно и децата ще бъдат отзивчиви към Вас и към ключовите Ви послания.

В следващите два раздела, ще откриете кратко описание на две от най-прилаганите образователни програми в Люблина – Образователната програма за деца в детската градина и началното училище – на възраст 5-7 години – и Програмата за деца от началното училище – на възраст 6-14 години.

Образователна програма за деца в детската градина и началното училище (5-7 години)

Тази образователна програма се състои от три модула, които са съставени като индивидуални уроци. Затова, тя може да се приложи или като едnodневна програма или като три отделни сесии. Ако решите да я въведете под формата на едnodневна екскурзия за опознаване на природата и културата, осигурете експертно ръководене, както и предвидете потребността от почивки, тоалетна и хранене.

Обхванатите теми са доста обширни, въпреки че всъщност биха могли да се добавят много други. При създаването на програмата бе отделено специално внимание на реалните нужди на децата и най-подходящите за тях теми, които са по-лесни за представяне, както и на техния капацитет за обработване на информация. Ето защо фокусът пада върху конструктивния модел на мислене, чрез насърчаване на активно изследване, посредством което децата развиват умения и способности, позволяващи им да разрешават задачи самостоятелно.

Много е важно децата да добиват опит като използват собствените си сетива, за да могат да разберат по-добре съдържанието и да помислят за потенциални решения за тях самите. Учат се да изследват заобикалящата ги среда и да разберат повече за медоносните растения и за пчелите, да се свързват с това, което ги заобикаля и да научават сами. Сензорното стимулиране се прилага за активиране на психологически процеси при децата. По този начин се развива вътрешната мотивация за учене и много други способности, като емпатия, социални умения, алтруизъм и чувство за свързаност с околната среда и природата.

Програмата е предвидена за деца на възраст от 5 до 7 години и е пригодена по индивидуални теми и дейности за всяка група в съответствие с характеристиките и способностите на децата.

Програмата е подготвена така, че децата първо да упражняват техните сетива, след това паметта и разбирането и чак тогава критичното мислене. Това е метод, който изисква общуване, устни обяснения, показване или демонстрация. Приветства се и работата със снимков материал и текстове, практически упражнения и двигателни игри.

Препоръчителният размер на групите е до 30 участници или с други думи, не повече от един клас наведнъж. Ако групите наброяват повече участници, те няма да успяват да чуят учителя, нито ще са способни да затвърдят социалния елемент.

ВНИМАНИЕ!

Тази образователна програма, включително правилата за добро поведение при пчелина, е адаптирана за характеристиките на Словенските местни видове пчели – характеристиките на кротката и спокойна Карниолска медоносна пчела, *Apis mellifera carnica*. За правилното прилагане на програмата в други географски зони, мерките за сигурност трябва да се пригледат съгласно характеристиките на местните видове пчели в тези райони!

Програмата се състои от следните 3 модула:

- Модул 1: Пчели, пчелно семейство и медоносни райони
- Модул 2: Оpozнаване на света на пчелите
- Модул 3: Посещение на пчелин

Всеки модул е с трайност между 40 и 50 минути; всички заедно около 24. и 30 мин. Ако програмата се изпълнява като едnodневна екскурзия за опознаване на природата и културата, е необходимо да се предвиди допълнително време между модули 1 и 2, за смяна на местоположението, както и почивка за тоалетна. Следва да има още една почивка между модули 2 и 3 за тоалетна и закуска, която да продължи около 20 минути.

Независимо от препоръчителното време, винаги е от значение да се предоставя колкото време е необходимо на децата за всеки модул, тъй като се набляга на изследването и научаването. В случай, че възникнат допълнителни въпроси, е необходимо повече време, за да им бъде отговорено. Ако се осигури такова ниво на гъвкавост, децата ще запомнят наученото в дългосрочната си памет и ще бъдат по-мотивирани. Образователната програма съдържа много интересна информация за природата, опрашители и пчелите, и децата постигат оптималната цел, когато запомнят всичко или почти всичко от нея.

Във всяка група децата със сигурност ще имат различни нива на съществуващи предварителни знания. За един учител, това може да бъде възможност за стимулиране на децата да участват и в последствие да засилят социалните си умения – по-знаещите помагат на тези, които знаят по-малко.

Програма за деца от началното училище (6-14 години)

Представената образователна програма в предходния раздел е разработена въз основа на образователната програма за деца от началното и средното училище. Въпреки че е подобна по отношение на крайната цел и задачи, тази образователна програма е насочена към различни групи с различни възможности за учене:

- 6-8 годишни (1-ва група),
- 9-11 годишни (2-ра група),
- 12-14 годишни (3-та група).

Тъй като образователната програма вече е представена подробно в предходния раздел, съдържанието за това как тя да бъде надградена е представено като резюме, както можете да видите в таблицата по-долу. Плановите на програмата с методите и инструментите за преподаване са представени в следните подраздели.

Опознаването на пчелите започва рано в Банско
Източник: архив на BeePathNet

Пчелни кошери в Ботаническата градина на Университет „Кажимеж Велики“ в Бидгошч
Автор: Катаржина Напиерала

Образователна игра, представена от учители в Неа Пропонтида
Автор: Евагелия Биниу

УЧИЛИЩНА ГРУПА	1-ва група	2-ра група	3-та група
Възраст	6-8 години	9-11 години	12-14 години
Основни цели и послания	Формиране на позитивна нагласа към природата, опазване на околната среда и осигуряване на безопасни условия сред пчелите чрез практически опит.		
Използвани техники и подходи	• Наблюдение • Взаимодействие • Насърчаване на любознателност и трудови навици • Изучаване за околната среда чрез пряк опит	• Разбиране на връзките между хората • Разбиране на околната среда • Изграждане на положителна нагласа към природата и културата • Пространствено ориентиране на практика (измерване)	• Професионално ориентиране • Провеждане на експерименти • Наблюдение • Прилагане на технологии и други средства за измерване • Опазване на природата и биологичното разнообразие • Цялостен подход и интегриране на понятия • Екосистеми, съставени от природата и човека • Осъзнаване на взаимозависимостта • Насърчаване на химическата безопасност
Връзка със задължителни официални училищни програми	3-ти клас: • Въведение в естествените науки и околната среда Всички класове: • Изкуства	4-ти клас: • Естествени науки и технологии 5-ти клас: • Естествени науки и технологии • Икономика за домакинствата 6-ти клас: • Естествени науки • Икономика за домакинствата • Технически науки и технологии • История • География	7-ми клас: • Естествени науки • Технически науки и технологии • Етика 8-ми клас: • Химия • Биология • Технически науки и технологии • История • Етика • География • Физика 9-ти клас: • Химия • Биология • История • География • Физика

Връзка с официални училищни програми по избор (налични само в средното образование)	Занятия по избор:	7-ми клас	8-ми клас	9-ти клас
	Генетика	–	–	●
	География	–	●	●
	Химия на околната среда (Експерименти)	●	●	●
	Селско стопанство и земеделие	●	●	●
	Съвременно приготвяне на храните	●	●	●
	Местна история	●	●	–
	Обучение за околната среда за напреднали	●	●	●
	Организми в естествената и изкуствената околна среда	●	●	●
	Наследство	–	–	●
	Проекти по физика и екология	●	●	●
	Проекти по физика и технологии	–	●	–

ПЪЛНА ВЕРСИЯ НА РЪКОВОДСТВОТО:

На страница 74 ще намерите подробно описание на двете образователни програми на Любляна – Образователна програма за деца в детската градина и началното училище (5-7 години) и Програма за деца от началното училище (6-14 години); в допълнение са разгледани два казуса във връзка с обучението и пчеларството в Неа Пропонтида (стр. 93) и в Бидгошч (стр. 99).

4.

Туризм

Съставяне на сюжет за пчелите и изграждане на пчелна пътека в града

Автор: B. Cvetkovič

Екологичен
туризм в
Любляна

„Любляна е привлекателен и благоприятен град със зелено сърце. Той има релаксиращ характер и е приятно място за жители и посетители. Ако сте в търсене на модерна дестинация, която става все по-популярна сред младите пътешественици, открийте какво прави Любляна специална“.

Накратко за туризма в Любляна

Както в повечето европейски градове днес, туризмът представлява важен и бързо развиващ се икономически сектор. Любляна наброява около 290 000 жители. Според статистиките от 2019 г. градът се посещава от над 1 милион туристи всяка година. Те са предимно чужденци – около 95% от посетителите и обикновено остават в Любляна за 2,1 нощувки, което означава, че прекарват между два и три пълни дни в разглеждане на града и околностите му.

Туризмът в Любляна изживява безпрецедентен разцвет през последните 5 години. Разбира се, този туристически наплив не се е случил за един ден. Това е резултат от повече от 15 години целенасочено прилагане на стратегия за дългосрочно развитие, старателно териториално планиране, градско обновяване на центъра на града и подобряване на инфраструктурата и условията на живот. Всичко това не би било възможно без провеждането на открита комуникация между Община Любляна и гражданите ѝ – факт, който е прекалено често пренебрегван.

Успехът на местно ниво довежда до получаването на няколко награди на международно равнище – например Европейска зелена столица за 2016 г. Защо това е от значение? Защото всички тези екологични награди представляват признание в широк мащаб, засилват облика ѝ на зелена дестинация и дават възможност за успешни промоционални кампании. В туристическия сектор също, рекламирането на града като един от най-зелените или най-устойчиви е изключително важно.

Тези награди също допринесоха до важен обрат в мисленето на разработчиците на туристически продукти и мениджъри на туристически дестинации, в такава насока, че секторът стана доста възприемчив по отношение на екологични, устойчиви и съвременни концепции

за туризъм. Всъщност Община Любляна направи така, че устойчивостта да бъде включена във всички стратегии и планове за развитие. И все пак подобен бърз растеж в сектора на туризма води след себе си сериозни странични ефекти, които в крайна сметка се усещат както от гражданите, така и от посетителите.

Тогава защо това е важно също от гледна точка на трансфера на практиките на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА към другите градове, включени в УРБАКТ? На практика, добре е да се изясни целият сюжет, свързан с успеха на туристическия сектор в Любляна, преди да се гмурнем в процеса по предаване на практики, но също така и защото Любляна работи усърдно върху няколко от горепосочените въпроси като разработва уникални, иновативни туристически продукти с висока добавена стойност, които насърчават отклоняване на туристите от най-посещаваните забележителности, като предоставя алтернативен начин за посещение и запознаване с Любляна. Точно както ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА!

И след това бе създадена ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна

Как е създадена и цялостната ѝ философия

В случая на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, Община Любляна направи изключителни усилия за доразвиването ѝ. Като се включи активно в развитието на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, както и на други взаимосвързани продукти и услуги. Не само това, но след първоначалния успех, Община Любляна не се отказва от подкрепата си към ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, нито прехвърля координирането ѝ на друга бизнес организация, като Туризма на Любляна например. Общината продължава да предоставя оперативна подкрепа и координиране за всички членове на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, както и инвестира в обновлението и бъдещото ѝ развитие. Тогава с какво ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е толкова различна?

Среща на членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна
Източник: Град Любляна

Първоначално, оригиналната идея за сформирание на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА възниква от самата общинска администрация – по-конкретно от отдела за опазване на околната среда, сектор Развитие на селските райони. Горазд Масло, Началник на сектора и Марушка Марковчич, координаторът на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА още от първия ден. Те са ключовите лица, отговорни за разпознаване на потенциала по отношение на пчеларството в Любляна, културното наследство, свързано с пчеларството и положителното му възприемане в словенската култура и

кухня. По това време, Асоциацията на словенските пчелари започва да награждава общини, благоприятни за пчелите. Идеята за създаването на пчелна пътека в Любляна всъщност произлиза от там.

Оттогава, Марушка Марковчич започва да вписва забележителности и да открива подходящи заинтересовани страни. Първата среща е организирана с представители на четири местни асоциации на пчеларите, които оценяват и приветстват идеята. Заедно, те разработват първия план за действие и започват да провеждат редовни срещи. През 2014 г. е разработена концепцията и първият проект на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА въз основа на опростена схема (представена по-долу) с разпределение на основните теми между градските и селските части на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА.

Презентация въз основа на индивидуални разпръснати местоположения (без маркировки, само наръчник на хартиен носител или в електронен формат със съвременни елементи на представяне – например QR код, GPS и др.)

- Пчелари в селските райони – точки на продажби в домовете
- Различни видове пчеларски туризъм
- Образование
- Събития
- Местни пазари за пчелни продукти...

Презентация, въз основа на взаимно свързана туристическа пчелна пътека – кръгообразен маршрут (отбелязва пътеката и отделни забележителности по нея)

- Културно наследство
- Точки на продажби
- Кошери
- Градски кошери
- Медоносни растения
- Събития...

И така в началото ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е проектирана като класическа туристическа пътека, подобно на идеята за винарски пътища или други тематични туристически маршрути. Организирана е от общината, както често заявява Марушка Маркович, „без никакъв скрит дневен ред, големи очаквания или голяма философия“.

Цялостният подход е доста праволинеен и опростен – организиране на тематична туристическа обиколка в центъра на града, свързваща забележителностите за туристи – точки, които представят традицията на пчеларството, градското пчеларство и културното наследство, с точки за продажба на местно произведени пчелни продукти. Подобна пътека може да се посети за около половин ден. Към тази възможност в градска среда по-късно е добавена възможност за посещение на пчелари, разработчици на пчелни продукти и местности от интерес за пчелния туризъм във вътрешността на селските райони на Любляна. Това създава по-богато и интензивно изживяване по отношение на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и може да отнеме цял ден.

Скоро се включват нови заинтересовани страни. Мрежата започва да се разраства и членовете бързо представят разнообразни инициативи. През първия етап на разширяване са включени повече пчелари – тогава се присъединяват и градските пчелари. През втория етап на разширяване започват да се появяват така наречените „основни членове“. Те не са непременно пчелари, но са способни да осъществят ясна връзка между пчеларството и други теми, които могат лесно да се свържат, например културно наследство, образование и биологично разнообразие. През третия етап на разширяване към ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА започват да се присъединяват доставчици на продукти и услуги и по-големи дружества, заинтересовани от зеления имидж на отговорен бизнес, и по този начин разширяват полето на действие на проекта.

Бързото разширяване не се дължи само на работата на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и членовете ѝ. А също така и на едновременно разработване на инициативи, свързани с 20-ти май, известен на международно ниво като Световен ден на пчелата, обявен от ООН, и цялостната устойчива политика на Любляна. Да не споменаваме привлекателността на градското пчеларство като нововъведена тема в областта на устойчивото развитие.

Все пак ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и членовете ѝ имат желанието и способността да уловят тези възможности. И така, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна е официално открита от кмета Зоран Янкович на 7 октомври 2015 г. с официална церемония в Ботаническата Градина. Като всяко друго нещо, свързано с ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, дори церемонията по откриването е някак различна и кметът вместо да пререже лента, изпълнява първото „почетно намазване на мед върху пита“.

Разучаване на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА днес

Тъй като има много варианти на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в града, екипът решава да представи най-често използвания и посещаван вариант. На тази [карта](#) е лесно да се види как Любляна решава да свърже всички свои забележителности, а в тази [брошура](#) лесно може да се види какъв вид забележителности са включени на картата и как с лекота могат да се комбинират с всяка друга обиколка с екскурзовод из Любляна.

При изготвянето на туристическа карта, количеството използвана информация зависи от цялостната концепция и дизайн. Въпреки това, картата на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА трябва също да съдържа поне основната информация за всяка забележителност, с цел посетителите, дори

Карта на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна
Графично оформление:
Борут Кайбич

Брошура, в която са представени членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, начин на поведение около пчелите, ...
Графично оформление: Борут Кайбич

Обиколка с екскурзовод на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна
Източник: архив на BeePathNet

тези, които може да разглеждат сами пътеката, да разберат ключовите фактори, представляващи интерес, както и какво може да се очаква на място. Разбира се, всичко изброено може да се подготви чрез употребата на модерни технологии, като мобилни приложения и QR кодове.

И така, как може един потенциален посетител на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА да извлече максималното от нея? Има две възможности – ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА да се изследва самостоятелно или да се направи обиколка с екскурзовод. Ако посетителят реши да се присъедини към една от обиколките, сертифицирани екскурзоводи, които са преминали обучение, предлагат посещения от два полудни или един пълен ден. Разбира се, организирането на туристически обиколки с екскурзовод изисква по-голяма координация между отделните местонахождения и понастоящем е налично само по заявка. Въпреки това, от гледна точка на посетителя, те могат да предложат по-цялостно и структурирано изживяване.

Ако даден посетител реши да изследва сам ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, има налична информация на маршрутна карта и в брошурата, които бяха упоменати по-горе, както и на уебсайта на Община Любляна. На този етап Любляна работи също за обозначаване на отделните местоположения с лого, които да бъдат лесно разпознаваеми от посетителите. Разбира се, отделните членове са отговорни за разработването на техни собствени инструменти и подходи с цел представяне на тяхната дейност, продукт или услуга на посетителите. Все пак, тези начинания се нуждаят от повече внимание през следващите години.

Основни етапи в процеса по развитие на Пчелната пътека

Както е очевидно от предходните раздели, развитието на една пчелна пътека трябва да бъде разглеждано като процес, а не като еднократно действие. В този контекст, ние препоръчваме всеки, който се опитва да развие подобно начинание, да следва внимателно следните оперативни етапи:

Етап 1: Какво представлява пчелната пътека – този етап не е проблем за нито един от трансферните градове от мрежата BeePathNet на УРБАКТ, тъй като някои от местните заинтересовани страни от други градове посетиха и видяха нагледно какво представлява ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна. Колкото до други потенциални градове, желаещи да предприемат предизвикателството с трансфера на практики за ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, това е етап от основно значение, тъй като е необходимо да се обясни концепцията и оперативния модел на пчелната пътека не само на потенциалните членове, но също така и на лицата, вземащи решения и други заинтересовани лица. Значението на този етап не трябва да се подценява.

Етап 2: Извършване на кръстосана проверка на заинтересованите лица, които желаят да се присъединят към местната работна група – известни също като членове на местната УРБАКТ група. Критериите за прием са от основно значение за функционирането на всяка пчелна пътека и следва да се пригледат към нуждите на конкретния трансферен град. След като бъдат финализирани, критериите следва да се представят и разяснят пред съществуващи и потенциални членове на работната група, така наречената местна УРБАКТ група. Само след надлежното представяне и разяснение защо те са толкова важни за проекта, следва да се постави въпросът: „кой желае да се включи в приключението да изградим и създадем пчелна пътека?“.

Етап 3: Избор на местоположения и определяне на пчелна пътека – въз основа на положителните отговори на всички критерии за избор от заинтересованите хора, Вие сте готови да изберете местоположенията и да определите географското местоположение на пътека на картата. Съществуват различни налични техники и инструменти за тази цел. За този етап се препоръчва да използвате вътрешна или външна подкрепа от специалист, който да ръководи процеса. В противен случай упражнението за полагане на пътека на картата е също плодотворна отправна точка за обсъждане между членовете на работната група.

При проектирането на тематична туристическа пътека е важно да се обмисли от гледна точка на посетителя. По тази причина пчелната пътека трябва да предлага правилния сбор от елементи, който позволява на посетителя да удовлетвори интереса си. Това включва също основни нужди като достъп до тоалетна, храна и напитки, места за почивка и т.н. Ако тези аспекти не са включени по пчелната пътека, посетителите могат да се разсеят и да се отклонят от пътеката, за да ги търсят на друго място. Ако това се случи, рискувате да изгубите туристите напълно.

Друго предизвикателство е редът, по който обозначаваме и номерирате забележителностите по Вашата пчелна пътека. Би било подходящо да се започне със забележителност, която е свързана със сюжета на пътеката и след това постепенно да се добавят още детайли в следващите етапи. Накрая, не забравяйте да разказвате Вашия сюжет по логичен, последователен и описателен начин.

Етап 4: Определяне на сюжета за избраните местоположения – всеки от членовете на работната група, наричана местна УРБАКТ група, следва да определи неговата собствена ключова тема за принос към пчелната пътека и да създаде сюжет, свързан с нея. В зависимост от съдържанието и формата, това може да бъде изложено и приведено под формата на визуално или мултисензорно представяне, както и друг бизнес опит. Естествено, членовете могат да предлагат интересни начини за подходящо и професионално представяне на местоположението за посетителите. Ако някои от членовете нямат толкова опит или умения за това, други членове или вътрешни и външни специалисти могат да ги подкрепят. Но по принцип, мястото, което им е отредено по пътеката и всичко, разработено по нея, е тяхна отговорност. Ако те не са способни да представят това на задоволително равнище, дори с помощ от групата или отвън, това е първият признак, че те може да не са подходящи за Пътеката във Вашия град.

Етап 5: Определяне на цялостен сюжет за пчелната пътека – това е един от най-сложните етапи от целия процес, тъй като всички членове, включени в работната група, трябва да се одобрят сценария на пътеката. Той трябва да бъде общоприет, тъй като хората от тази група ще трябва продават този сюжет на посетителите всеки ден. Сюжетът трябва също да се основава на местни факти и легенди, което ще го направи интересен и завладяващ за посетителите.

Етап 6: Обозначаване на избраните местоположения – следващата стъпка е графичното оформление на Вашата пчелна пътека, а именно логото, обозначенията, промоционалните материали и други визуални елементи на марката, и в последствие обозначаване на избраните местоположения и точки с видими и разпознаваеми маркировки. Това може да изглежда лесно, но в градската среда, където вече има много обозначения и други графични елементи, задачата може да се окаже по-трудна, отколкото очаквате. На този етап следва също да решите дали искате да използвате QR кодове или други визуални елементи с пояснения, например информационни или образователни табла, за мястото и връзката му с пчелната пътека.

Етап 7: Създаване на рекламни материали – необходимо е да изработите поне един вид рекламни материали за раздаване. В рамките на мрежата на УРБАКТ – BeePathNet, трансферните градове-партньори решиха да произведат двустранна карта с формат А3 на техните собствени пчелни пътеки, която да съдържа основната информация за всички избрани местоположения, както и основния сюжет. Това е доста сложен процес, включващ много способности, свързани с дизайна и съдържанието, които да спомогнат картата Ви да се отличава сред другите рекламни материали на класически щанд с туристическа информация. Поради тази причина допитването до вътрешна или външна помощ е силно препоръчително.

Етап 8: Популяризиране на Пчелната пътека – в днешния туристически пазар, почти няма успешен продукт или услуга, без внимателно планирана рекламна кампания. Можете свободно да използвате вече установените и наличните комуникационни канали и инструменти за разпространение.

Сладоледеният виртуоз Роберто Леони подслажда сладолед с мед по рецепта само с градски мед от Чезена.

Източник: архив на Gelateria Leoni

Пикник в Марео с изживявания на закрито
Автор: Педро Фонсека

Къща за апитерapia в Anel Honey Park
Автор: Елефтериос Пантелакис

Също както и опрашители, Пчелните пътеки са непрестанно развиващи се организми...

Толкова подобни и в същото време толкова различни!

Етап 9: Планиране на туристическите обиколки с екскурзовод – Този етап също може да изглежда лесен на пръв поглед, но той обикновено се оказва доста трудно начинание. Състои се от най-малко три основни етапа на вътрешно равнище.

Като начало е необходимо да изготвите поне една или обикновено две или три туристически обиколки с екскурзовод, за предпочитане с лицензиран екскурзовод. Може да е подходящо да предложите туристически обиколки с екскурзовод с различна продължителност и трудност, за да обхванете възможно най-широка аудитория. Естествено, отговорният екскурзовод следва да определи на място възможни допълнителни изменения, в зависимост от спецификата на групите. Ако сте изпълнили етапи 4 и 5 по ефективен начин, това ще помогне много в процеса. Ако не, това Ви дава възможност да надградите съдържанието на етапи 4 и 5 до желаното ниво. Когато планирате обиколките, следва да обърнете внимание на целия сюжет и да изберете местата за спиране по пътеката, както е уместно, а при по-кратките варианти, не е необходимо включването на всички тях. Също така всички обиколки трябва да са предварително съгласувани и координирани с отделните места, продавачи и доставчици на услуги.

На второ място, екскурзоводите трябва да са обучени не само относно логистиката и съдържанието на обиколките, а също така и на техники за интерпретация. За предпочитане е да си сътрудничите с вече съществуващи лицензирани екскурзоводи, тъй като тази предпоставка ще намали значително периода за обучение и усилията и за двете страни.

Накрая Ви е необходимо да осигурите надеждна и известна система за резервация и ориентиране. Това е в основата на всяка туристическа обиколка с екскурзовод и е извън възможностите и отговорностите на която и да е общинска администрация. Затова, би било подходящо да използвате вече съществуваща такава, вместо да създавате нова.

Етап 10: Проследяване на работата на отделните места и екскурзоводи – това вече е етап, при който не само можете да гарантирате дългосрочното функциониране на Вашата пчелна пътека, но също така да осигурите непрекъснатото ѝ подобрене и развитие. Проследяването на работата на отделните места и на екскурзоводите е единственият начин да разкриете истинското качество и потенциала за развитие на инициативата във Вашия град. И още по-важно, така ще се изгради система за ранно предупреждение за Вас и Вашите членове.

Проследяването може да се осъществява по различни начини. Въпреки това, тъй като всички Ваши членове вършат цялата работа на доброволчески начала и имат ясен личен интерес за собствения си успех, поддържането на близки отношения би могло да бъде начинът за справяне. Никой не обича да получава официални инспекции, затова по-добрият вариант би бил редовни лични посещения до отделните места или изготвяне на въпросници за удовлетвореност на клиентите.

Етап 11: Развитие и адаптиране към нови обстоятелства – това е логичен етап във всеки процес по развитие. След като веднъж сте създали нещо, подобно на пчелна пътека, Вие ще желаете тя да е успешна, да се развива и да еволюира. Всичко това, обаче, следва да се случва по естествен начин, ако местната Ви работна група – местна УРБАКТ група, се среща редовно и функционира нормално. Без съмнение, винаги има външни фактори, които ние не можем да контролираме. И все пак ако сте стигнали дотук, знаете, че ентузиазма и доброволчеството могат да Ви отведат далеч.

Няколко ДОПЪЛНИТЕЛНИ финални съвети и похвати

Освен всички разяснения, все още има някои много важни елементи, които трябва да вземем предвид, ако искаме успешно да създадем пчелна пътека във всеки град, който желае да приложи добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА.

Изграждане на връзка между пчелната пътека и елементите на градската идентичност – От една страна е важно да сме малко самокритични и реалистични на този етап и да приемем, че темата за градското пчеларство е много специфична, възможно е пътеката да не привлече много посетители от самото начало. От друга страна, тя предоставя важна добавена стойност към всяка туристическа обиколка поради уникалния сюжет и различния начин на представяне на даден град за посетителите. Ето защо, предвид опита на градовете от BeePathNet, е силно препоръчително най-малко един вариант на туристическата обиколка с екскурзовод да включва поне най-важните елементи от една класическа туристическа обиколка на Вашия град. Така можете да разширите целевата аудитория от потенциално заинтересовани посетители и да осигурите по-широк достъп до Вашата пчелна пътека.

Във всеки град пчелната пътека трябва да се пригоди към местните условия и да се разкрие нейната собствена идентичност!

Дългосрочно управление на пчелната пътека – истината е, че съставянето на подобна структура е предизвикателен процес. Въпреки това, след като създадете успешно пътеката и обедините група от членове, също толкова предизвикателната работа, свързана с дългосрочното управление, едва сега започва. Някой трябва да се наеме с управлението ѝ, координирането на всички места, представляващи интерес по пътеката, с проследяване на качеството на изживяването и удовлетворението на посетителите, с планиране на бъдещето ѝ, допълнителното развитие и т.н. Това е причина, поради която е не само разумно, но и необходимо да има предварително съгласие относно модела на управление, длъжностите, отговорностите и финансирането.

Пчелната пътека остава отворена за нови заинтересовани страни – поради силния неправителствен характер, всяка пчелна пътека трябва да остане отворена за заинтересовани нови участници, след като се осигури органичен ръст, коригиране и адаптиране към новите условия с времето и в следствие запазването ѝ в дългосрочен план. По тази причина дългосрочното управление и координация са също много необходими.

Всяка пчелна пътека следва да намери своя собствен път – Това е точно толкова важно, колкото и предходните точки, и ние не трябва да забравяме, че всяка пчелна пътека е необходимо да открие своята идентичност и своя собствен път във всеки отделен град. Всички представени идеи работят в пространството, за което са създадени, и може да не са подходящи за Вашия град.

ПЪЛНА ВЕРСИЯ НА РЪКОВОДСТВОТО:

Примери за продължаващо сътрудничество със заинтересовани страни по основни туристически теми (стр. 122) и Професионално ръководство за ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА (Пътеводители и туристически обиколки с екскурзоводи, стр. 127) в Любляна, както и разглеждане на казуса относно туризма в Неа Пропонтида (стр. 131).

5.

Пчелни продукти по пчелната пътека

Неограничени възможности за иновации и за създаване на екологични работни места

Пчелен кошер на покрива на B&B Hotel Park Любляна
Автор: Лука Дакскоблер

По какъв начин пчелните продукти се вписват в пчелната пътека?

В предходните глави говорихме доста за различни подходи относно първоначалното мобилизиране на Вашата местна работна група, а именно членовете на местната УРБАКТ група и начинът за тяхното мотивиране за включване към съвместно сътрудничество, а също как да продължат да бъдат ангажирани в дългосрочен план. В интерес на истината, всички тези предизвикателства произлизат от **предизвикателство с един общ корен – осъзнаване на причините за участие и целите и стремежите на Вашите членове.**

Способността за създаване на нови продукти, за подобрение на съществуващите и за обединяване на усилията в съвместни рекламни кампании и събития е един от най-важните фактори за привличане на по-голямата част от членовете. **Това е изключително важна притегателна сила** или „морковът“, спомената само накратко досега. **В следствие това превръща пчелните продукти в едни от главните приоритети при работата с местните членове.**

Някои членове от местната работна група се присъединяват към това начинание със съществуващи продукти, по специално пчеларите, или с готови идеи, които искат да популяризират сред групата. Това всъщност е чудесно, защото на по-късен етап е възможно да се оформят успешни сюжети, които могат да се надградят и доразвият, и като следствие да се изгради самоувереността на членовете. Освен това придава предприемачески характер на динамиката, която в доминиращата си част се базира на доброволческа работа.

Все пак, точно затова е важно да се начертае ясна граница между доброволческата работа, свързана с пчелната пътека, и работата, свързана с частни предприемачески лични интереси. Също така е много важно тези граници да се обсъждат открито и последователно, както

Разработването на нови продукти в комбинация със съвместни рекламни кампании и събития е един от най-важните фактори за привличане на по-голямата част от членовете на местната УРБАКТ група.

Десерт с мед, вдъхновен от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА
Източник: Снимка от архив на мрежата BeePathNet

Ролята на общината в този процес е да бъде посредник, да развива мрежа от контакти (нетуъркър), координатор на групата и отговорник по поддръжката.

и да се достигне всеобщо разбиране и консенсус за тях в рамките на Вашата работна група, а именно местна УРБАКТ група.

В този смисъл, важно е да се наблегне на факта, че **развитието на пчелните продукти обикновено започва да има ефект само след като се е създадала позитивна, креативна и завладяваща атмосфера** в рамките на работната група. Само след като нашите членове се опознаят, комуникират активно и имат доверие един на друг, тогава могат да започнат да синхронизират техните цели и стремежи в цялостния сюжет на пчелната пътека. Това явление не е нещо, което трябва да бъде изкуствено създадено или изпълнено, а по-скоро е динамика, която започва да излиза на повърхността като логическа стъпка напред по време на срещите на членовете.

Също така човек не трябва да пренебрегва много от основните принципи. Например „знанието трябва да се споделя“, „да израстваме заедно“, „нито една идея няма да бъде пренебрегната“, „къса верига на доставки“, „Рекламирайте членовете на Вашата местна УРБАКТ група“ – всички те са описани подробно в предишните глави. Тези принципи са решаващи при изграждането на подходящата атмосфера в рамките на работната група.

По време на трансферния процес на мрежата на УРБАКТ BeePathNet, градовете-партньори стигат до заключението, че **необходимото време за достигане на този етап варира значително за различните местни УРБАКТ групи, като понякога това зависи от много фактори** – предимно стремежа на членовете и проактивните действия на координатора на проекта.

Например в Любляна, координаторът осъзнава, че пчеларите нямат пространство и подходящи случаи за провеждане на комуникация и дискусии. Затова още в началото, ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА ги предоставя, заедно с техните асоциации, за да обсъждат основните възможности и проблеми на градското пчеларство в една благоприятна и достъпна атмосфера. Решенията са идентифицирани, приложени и подкрепени, което привлича нови членове с нови идеи. По този начин **една платформа за комуникации еволюира в такава за развитие**, което повишава търсенето на нови пчелни продукти и услуги. То от своя страна насърчава създаването на нови кампании за повишаване на осведомеността и подобряването на предложенията за обучение по темата. Разбира се, ситуацията във Вашия град може да бъде различна и може да се наложи да представите различни „притегателни сили“, но все пак, логиката може лесно да се промени или приложи.

Също така трябва да сте способни да **прецените реалистично способностите и капацитета на членовете на Вашата местна УРБАКТ група** да прилагат техните идеи. Ако сте способни да направите това, можете да определите основните пропуски в знанията или капацитета, и да осигурите ефективна подкрепа за Вашите членове. Ако Ви припознаят като подкрепящ и компетентен партньор, който желае да предаде нови знания и да ги споделя безвъзмездно, интересът към Вас ще расте.

И така, как един град може да подкрепи членовете на работната група, да изгради техния капацитет и да ги подкрепи в техния частен предприемачески успех? Първо, като се признае, че няма нищо лошо в подкрепата при изграждането на капацитет за гражданите, доколкото това е основано на свободен достъп до знания и информация. След това като се разработят подходящи и ефективни дейности за насърчаване на техните умения. И накрая, но не на последно място, като се подпомогне тяхното прилагане на практика и изпълнение.

Всички тези етапи могат да бъдат лесно разработени дори извън рамка на съвместното сътрудничество като ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, но подобни нужди на гражданите, за съжаление рядко се определят или признават като уместни и важни за благо на самия град. Ето защо нашата мрежа на УРБАКТ BeePathNet предоставя идеална възможност за градовете да определят пропуските в капацитета, да разработват и прилагат програми за изграждане на капацитет, като същевременно гражданите могат да се възползват от тях. Направените изводи в процеса на предаване на практики са все още приложими и могат да се използват от други градове.

И все пак членовете не трябва да забравят функциите, за които отговарят. Още от началото трябва да бъде ясно, че членовете от работната група са отговорни за техния собствен процес на създаване и за усърдната работа, свързана с него, както и за успеха или неуспеха на техните собствени идеи. Това е също начинът, по който **може да се установи ясно право на собственост.**

Дегустация на комбинация от сирене и мед, сътрудничество между Асоциацията на пчеларите в Бергамо и производителят на сирене Branzi
Източник: Архив на BeePathNet Reloaded

Магазин с типични български занаятчийски продукти, управляван от асоциация на жени.
Източник: Архив на BeePathNet Reloaded

Къща сред природата „Zlatna greda“, където посетителите могат да участват в природно-екологични дейности
Източник: Архив на BeePathNet Reloaded

По какъв начин Любляна подкрепя своите предприемачи?

Подкрепата за изграждане на предприемачески капацитет в Любляна не е сред задачите на добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Дори външен наблюдател може лесно да заключи, че ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е едно от върховните достижения от **почти 20-годишни граждански процеси за изграждане на предприемачески капацитет** в Любляна, но случаят не е такъв.

Всичко започва с широко приетото разбиране, че Любляна трябва да подобри самодостатъчността си при производството на храни и последвалото идентифициране на конкретен проблем – ниското равнище на диверсификация на приходите в селските стопанства и слабите предприемачески умения на селскостопанските производители. В отговор на това, в началото на 2004 г., Община Любляна разработва първата си програма за изграждане на предприемачески капацитет за селскостопанските производители и членовете на техните семейства. Обърнато е специално внимание на по-младите селскостопански производители, в качеството си на бъдещи собственици на земеделски стопанства.

Първи опити

Въз основа на съществуваща оценка на знанията и на ноу-хау се определят пропуските и нуждите. С подкрепата на Боян Ружич; външен експерт по развитие на предприемачески умения, координаторът на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА Марушка Маркович успява да създаде едно-годишна образователна програма, разделена в три модула. Цялостната идея е всеки участник не само да придобие предприемачески умения, но също така, под наблюдението на специалист, постепенно да разработи собствена бизнес идея, до такава степен, че тя да бъде пусната на пазара и да продължи в дългосрочен план. Първата програма за изграждане на капацитет е озаглавена „От бизнес идея към успех“.

В тази програма са поканени да участват над 200 селскостопански производители, от които реално 15 се съгласяват да участват. От тях 10 селскостопански производители завършват програмата успешно. С напредъка на програмата, тя бива надграждана и удължавана до 2006 г., но само трима селскостопански производители продължават с надградената програма, а един я завършва успешно. При все това, всички участници видимо бележат напредък в ежедневието си дейности и подобряват предприемаческите си умения в съответствие с техните стремежи.

Подобрения

Въз основа на направените изводи, програмата за изграждане на капацитет е подновена и подобрена. След това тя бива разделена на четири модула, като всеки представлява етап на развитие.

От над 700 селскостопански производители, 27 участника са подходящи и завършват първия етап на развитие. 17 от тях продължават и завършват втория етап. Третият етап е успешно завършен от 10 селскостопански производители, а четири от тях успешно завършват четвъртия последен етап от програмата.

Четирите напълно посветени селски стопанства, както и шестте селскостопански производители, които завършват третия етап, се радват на значителни промени и постигат изцяло целите си. Това е доказателство, че програмата има положително въздействие, в зависимост от това доколко участниците са ангажирани в нея. По-голямата част от тях **успешно пускат нови продукти на пазара или имат възможността да се преориентират и да диверсифицират бизнеса си.**

Програмата за обучение по предприемачество в Любляна е разработена въз основа на 20-годишни граждански процеси за изграждане на предприемачески капацитет.

Дворецът Шьон в Сосновец е домакин на различни видове работилници
Автор: Едита Викурш

Основателите на BEEing, заедно с техния проект B-Box
Източник: архив на BEEing

Работилница в магазин Dolmen в Амаранте
Източник: Dolmen

Настояща Програма за обучение по предприемачество в Любляна

След 2008 г. програмата за изграждане на капацитет е временно спряна, тъй като всички отговорни лица считат, че тя е била успешна по-отношение на предназначението си и че вече няма интерес, поне на равнище, което да е подходящо, за да се обоснове нейното продължаване. В същото време, всички тези отговорни лица научават много от първия опит и разбират, че **различните подходи могат да привлекат повече участници и да се достигнат по-добри резултати.**

Едва през 2014 г. Община Любляна решава, че е време програмата за изграждане на капацитет да се възстанови и да започне отначало. Но този път на помощ идва Общественият образователен център в Любляна Cene Štupar – CILJ, една от най-големите организации в областта на образованието за възрастни в Словения.

Програмата за изграждане на капацитет, състояща се от два етапа, се фокусира върху определени целеви групи, по-специално млади хора на възраст под 30 години и по-възрастни хора, на възраст над 50 години, които искат да развият нов бизнес или да диверсифицират настоящия си.

Провежда се предварителен курс, озаглавен Търсене на „**Предприемачески идеи със социален ефект върху селските райони**“ за определяне и привличане на възможно най-добрите предприемачески идеи. По-голямата част от темите на оригиналната програма са запазени, но в много по-гъвкав вариант, както са добавени и два нови важни елемента:

- Подход за обучение на работното място.
- Принципът на съвременното предприемачество „притежавате ли дружество или то притежава Вас?!“
- означава, че участниците работят непрекъснато върху техни собствени идеи за бизнес, като ги усъвършенстват в съответствие с напредъка на програмата.

Двата етапа на програмата се провеждат според определените нужди или през няколко години. Последният път тя се осъществява през 2015 г., когато над 300 участника са поканени директно да участват в програмата, която също беше рекламирана чрез официалните канали за комуникация и платформи за професионално обучение. Записват се 12 участника, като осем от тях успешно завършват пълната програма и развиват своите собствени бизнес идеи в съответствие с очакванията.

От гледна точка на добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е важно да се подчертае, че са разработени няколко успешни бизнес идеи и продукти, като пряк резултат от тази програма, които днес представляват важни части от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна. Например:

- „Кошери под наем“, разработена от Горазд Трушновец;
- „Апитуризм Žerjal“, разработена от Пчеларство Žerjal;
- „Апитерапия Slanc“, разработена от Пчеларство Slanc;
- „Honey Garden“ (Градината на меда) в градската овощна градина „Grba“ в Любляна, заедно с всички образователни програми, разработени от Нина Илич.

Демонстрация при кошер във Вила Барабас
Източник: 12-ти район на Будапеща

Щандовете на Runas Hidromel на изложение
Източник: Runas Hidromel

Oxymeli – нов продукт от Passion Honey
Автор: Василеос Циганос

С цел предоставяне на допълнителна подкрепа, Общественият образователен център в Любляна „Cene Štupar“ разработва Програма за подкрепа на предприемачеството със социален ефект – FERFL. Тази програма е разработена като самостоятелна инициатива, но тя се вписва като логическо продължение на описаната по-рано програма. Тя е изградена въз основа на следните етапи:

- Етап 1 – Проведен е открит публичен търг за определяне на най-добрите предприемачески идеи със социален ефект.
- Етап 2 – Заинтересовани участници присъстват на тридневен Стартъп уикенд за нови предприемачи.
- Етап 3 – В последващите три месеца избраните участници преминават 120 часа обучение за успешен бизнес на тема „Предизвикателството на селските райони“.
- Етап 4 – Всички останали участници получават възможността да участват в „Предприемаческо пространство за съвместна работа“ в продължение на три месеца, което се фокусира, върху по-нататъшното развитие на техните бизнес идеи и предприемачески умения.

Можете да откриете по-подробно описание на Настоящата Програма за обучение по предприемачество в Любляна в глава 3 на нашето пълно ръководство „Поетапно ръководство за създаване на благоприятен град за пчелите“ (виж стр. 151).

Важната роля на комуникацията, съвместните рекламни дейности и събития

Както вече бе отразено в предходните глави, един от най-важните и предизвикателни етапи при разработването на всеки продукт е свързан с рекламирането му. Това е умение само по себе си и ако остане подценено, може да стигнете дотам, че да разполагате с отличен продукт, който не се продава добре, и накрая може да бъде изоставен, само защото производителят му не е обрнал внимание или не е бил достатъчно компетентен, за да превъзмогне това препятствие.

Ето защо е много важно да се наблегне на необходимостта от отговор на следните въпроси:

На кого продавам продукта?

Производителите трябва да определят основните целеви аудитории за своите продукти, тъй като цялата последваща комуникация и рекламни дейности следва да бъдат насочени към тях.

Какво търсят моите основни целеви аудитории?

На второ място производителите трябва да разберат нагласата, нуждите, очакванията и навиците на основните целеви аудитории, тъй като продуктът може да бъде впоследствие изменен или подобрен, за да им допада. Това веднага ще направи продукта по-привлекателен за потенциалните клиенти.

Кои комуникационни канали и видове комуникация предпочитат моите целеви аудитории?

Отговорът е много важен, тъй като рекламните кампании и комуникацията с Вашите основни целеви аудитории може да бъде под различни форми. Различните видове клиенти, като по-възрастни спрямо по-млади, мъже спрямо жени и т.н, реагират различно на различните варианти. Точно затова всяка рекламна кампания на продукт би била неуспешна,

Честване на Деня на меда в рамките на провинциалните празници на фестивала на града. Заинтересовани страни на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА могат да предложат продуктите си на гражданите
Автор: Лука Дакскоблер

Градиш име цял живот, но можеш да го загубиш за секунда!

ако производителят реши да използва погрешните канали или подходи за комуникация и реклама. По тази причина е препоръчително да отделите време, за да дадете добър отговор на този въпрос, вместо да вливате енергия и финанси в недобре съставени рекламни кампании.

Каква е покупателната способност на моите основни целеви аудитории?

Това е въпрос, който си задава автоматично всеки производител, когато се опита да определи цена за своя продукт или услуга. Въпреки това, много от тях формират стойността на продукта въз основа на обикновено изчисление „цена на продукцията плюс желаната печалба“ или просто използват настоящите пазарни техники за сравнение. Много често, те

забравят, че покупателната способност на техните основни целеви аудитории може да окаже влияние на цената на продукта по някой от следните три начина:

- да им позволи да увеличат цената на продукта, ако клиентите са готови да платят повече от първоначално определената цена.
- да ги принуди да намалят апетита си за желана печалба, тъй като техните клиенти просто не могат да си го позволят.
- да им предостави възможността да регулират качеството, количеството или дизайна на продукта, за да получат правилния баланс цена-качество на продукта в съответствие с покупателната способност към момента.

Независимо от възможността, това е важен, но често пренебрегван етап.

Как мога да събирам обратна информация от моите клиенти?

Тук мониторингът е фундаментален. Не само удовлетворението на клиентите, но също така и техните коментари и идеи за подобрение. Без постоянна комуникация с клиентите и проследяване на реакциите им към продукта, производителят може да пропусне важни възможности за подобряване на продукта и неговото усъвършенстване, както и адаптирането му към нуждите на клиента. Комуникацията позволява също на производителя да получи ранни предупреждения, когато нещата се объркат и да има възможността да действа бързо и ефективно. Без нея, всеки един продукт е много по-уязвим и предразположен към провал. Както казва една стара поговорка – градиш име цял живот, но можеш да го загубиш за секунда!

Как мога да подобра моя продукт или да създам нов?

Предходният етап също предлага уникална възможност – всъщност да накарате клиентите да работят за Вас и да събирате идеи за потенциално подобрение на продукт или дори за създаването на нов.

Необходимо е да се поясни факта, че настоящият модул не обхваща комуникация и реклама, тъй като те представляват умения сами по себе си. И все пак мрежата на УРБАКТ – BeePathNet може да предложи следните добри практически примери за ключови документи за комуникация:

- план за комуникация на BeePathNet,
- насоки за комуникация на BeePathNet.

Те не са пример за комуникация, нито план за изготвяне на реклама за даден продукт за прехвърлянето на добри практики от Любляна. Въпреки това, логиката и много от представените етапи за развитие използват методи и предлагат решения, които могат да се пригодят към индивидуалните нужди за даден продукт. За Вас е препоръчително да търсите конкретни най-добри примери от истински случаи или обучение с цел подобряване на това важно умение.

ПЪЛНА ВЕРСИЯ НА РЪКОВОДСТВОТО:

там ще откриете няколко успешни сюжети от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна (стр. 159), както и четири казуса, свързани с пчелни продукти – Чезена (стр. 165) и Бидгошч (стр. 171), XII-ти район на Будапеща (стр. 177), Неа Пропонтида (стр. 182) и Амаранте (стр. 187). Освен това е описан и идеен проект за реклама на местен продукт и точка на продажби (стр. 196).

6.

Повишаване на осведомеността От проект към движение за благоприятен град за пчелите

Кръжени заедно с пчелите
Автор: Лука Дакскоблер

Как започна всичко

УРБАКТ награди ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА на Любляна с награда за добри практики и заради подхода към повишаването на осведомеността. Успехът и се дължи на осъществяване на връзка между няколко различни местни заинтересовани страни, като пчелари и техните асоциации, културни, образователни и здравни организации, дружества и НПО, както и физически лица, заинтересовани от пчеларството и развитието му в градските райони.

Основната задача на членовете на групата от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА е да насърчават различни дейности, свързани с градското пчеларство и съвместния живот с пчелите в Любляна – изпращайки послания относно значението на опазването на околната среда, самодостатъчността при производството на храни и съхраняването на биологичното разнообразие. Благодарение на съвместните усилия и постижения на членовете, пчелите бавно стават все по-важна част от ежедневието на Любляна.

Ключов елемент на организацията на тази група е подходът, ориентиран към широко участие. Градът е силно убеден, че това е единственият начин за осъществяване на градско пчеларство във Вашия град, да се премине бариерата за „поредния проект“, и за развитие в движение за благоприятен град за пчелите. Осъществяването на тази многоизмерна комуникация между лица, организации и държавни органи със сигурност ще доведе до много разнообразни и преди всичко, устойчиви дейности.

В уводната глава можете да прочетете повече за организацията на местната група в Любляна, но на този етап е важно да обърнем внимание на някои от членовете на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА, като пионерът на градското пчеларство Франк Петровчич, който постави кошер на покрива на Конгресен център „Sankarjev dom“, BTC d.d., които привлякоха бизнес партньори като Minicity, Merkur, Hofer, Semenarna/Kalia, SiTi Teater BTC, Medex и други и стартираха

Партньори на проекта BeePathNet на покрива на Парк хотел в Любляна, 2018 г
Източник: Архив на BeePathNet

кампанията за повишаване на осведомеността „Помогни на пчелите в града: посади цветя из него“, Люблянски университет, по-специално Биотехническият факултет, Ботаническата му градина и Факултетът по архитектура; Горазд Трушновец, основателят на Асоциацията на градските пчелари, която разработва специален продукт, наречен „Кошери под наем“ и Института за развитие на емпатия и творчество „Еней“ с изграждането на градската овощна градина „Grba“ и Градината на меда (Honey Garden), и разработване на свързани с пчелите и пчеларството образователни програми за детските градини и училищата.

В рамките на Мрежата УРБАКТ на BeePathNet, още през 2018 г., Любляна първоначално прехвърля добрите практики на ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА на пет града от ЕС, които покриват повечето климатични условия за пчеларство, различни видове пчели, както и различни ситуации, свързани с обществената нагласа за пчелите сред населението – град Амаранте (Португалия), град Бидгошч (Полша), град Чезена (Италия), XII-ти окръг на Будапеща (Унгария) и град Неа Пропонтида (Гърция).

По-късно, през 2021 г., Любляна започва да прехвърля своите знания за градското пчеларство на още четири градове-партньори, в рамките на новата мрежа на УРБАКТ BeePathNet Reloaded: Банско (България), Бергамо (Италия), Осйек (Хърватия) и Сосновец (Полша). Но специално в тази глава, фокусът ще бъде насочен към първия кръг от трансферни градове.

Важно е да се отбележи, че преди присъединяването им към мрежата, всички те са обръщали голямо внимание на опазването на околната среда и съхранението на биологичното разнообразие. Те въвеждат също така някои дейности, свързани с градското пчеларство, като „Програмата за стопанисване“, която включва местната общност в управлението на обществените зелени площи, и експерименталната „Програма за градска ливада“ в XII-ти район на Будапеща. Също така насърчаване на устойчивостта чрез обучение на тема храни, биологично разнообразие и намаляване на хранителните отпадъци в Чезена и обучение на техническия екип на Община Амаранте с цел разработване на инструменти и продукти за изготвяне и въвеждане на Общинска стратегия за адаптиране към климатичните промени.

Въз основа на ключовите компетенции и знания на всеки град-партньор относно градското пчеларство, Любляна, в качеството си на водещ град-партньор, възлага на всеки един от тях по един от петте ключови модели за прехвърляне на практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Това означава, че всеки град е домакин на тематични срещи с присъствието на представители от всички други градове-партньори. Така партньорите имат възможността да видят оригиналната ПЧЕЛНА ПЪТЕКА от първо лице, както и да представят своя собствен опит, свързан с работната тема. В допълнение към това, всеки град подготвя една основна статия и няколко допълнителни текста за тематичния бюлетин, както и описание на своите добри практики, които са били предадени частично и цялостно. Партньорите на BeePathNet са убедени, че овластяването е ключовото постижение, което води до лично и по-високо равнище на съпричастност.

Въз основа на ключовите компетенции и знания на всеки град-партньор относно градското пчеларство, Любляна, в качеството си на водещ град-партньор, възлага на всеки един от тях по един от петте ключови модели за прехвърляне на практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА. Това означава, че всеки град е домакин на тематични срещи с присъствието на представители от всички други градове-партньори. Така партньорите имат възможността да видят оригиналната ПЧЕЛНА ПЪТЕКА от първо лице, както и да представят своя собствен опит, свързан с работната тема. В допълнение към това, всеки град подготвя една основна статия и няколко допълнителни текста за тематичния бюлетин, както и описание на своите добри практики, които са били предадени частично и цялостно. Партньорите на BeePathNet са убедени, че овластяването е ключовото постижение, което води до лично и по-високо равнище на съпричастност.

Насоки и план за комуникация на BeePathNet

Дейностите, свързани с комуникацията на BeePathNet, са описани в основни документи за комуникация. Документите определят дейностите, свързани с комуникацията, и матрица на целеви групи, географското разпределение на потенциални аудитории, времевата рамка, процесът на докладване и много други. Освен документите с насоки на ниво партньорство, BeePathNet разработи насоки за комуникация на местно равнище, с цел трансферните градове да имат по-силно въздействие върху местните хора.

Тези насоки определят подробно по какъв начин, с кого и каква комуникация трябва да бъде приложена на местно равнище, фокусирайки се върху честванията на Световния ден на пчелата 2020 г. и редицата местни събития, планирани да се проведат във всеки град-партньор. Партньорството има споразумение за някои задължителни елементи, въпреки че се оставя достатъчно свобода на всеки трансферен град за подготовка на събития в техен стил.

Подготвени са стратегически документи за комуникацията и подробни уточнения за прилагането ѝ от отговорника по комуникациите в мрежата Весна Ерхарт (Любляна, Словения) и от всички отговорници по комуникациите от градовете-партньори – Соня Филеш (Амаранте, Португалия), Божена Катаржина Напирала и д-р Наталия Маевска (Бидгошч, Полша), проф. Марио Лаги и Елена Джованини (Чезена, Италия), Миклош Келенфи и Виктория Соос (XII-ти район на Будапеща, Унгария) и Анастасия Лиурта (Неа Пропонтида, Гърция).

Отговорниците по комуникациите разработват планове, съдържащи пет части: цели на комуникацията, послания от BeePathNet, целеви аудитории, период на комуникация, дейности, оценка и план-график. Що се отнася до целевите аудитории, за тях са избрани три акцента за комуникация:

- на местно равнище в трансферните градове и региони
- на международно равнище за всички трансферни градове-партньори
- на ниво институции на ЕС, други заинтересовани страни и градове от ЕС, по-специално към потенциални нови трансферни градове на BeePathNet Reloaded.

Въз основа на това разделение ние определихме матрица на дейностите и целевите групи, както и географско разпределение на целевите групи.

Следващият належащ въпрос е планирането, което е разделено на осем периода за комуникация. Първият период е необходим за подготовка на план за комуникация и набор от инструменти за комуникация, както е договорено по време на първоначалната среща в XII-ти район на Будапеща. Следващите шест периода на комуникация са посветени на пет теми, които са възложени на всеки трансферен град-партньор в съответствие с ключовите му компетентности и знания, и последният е свързан с честването на Световния ден на пчелата, която е основната ни рекламна кампания. Финалният период е посветен и на разпространението на резултатите, с последното събитие, което се проведе в Любляна.

Тема	Трансферен град	Основно събитие	Период на провеждане
Представяне на проекта BeePathNet	Водещ партньор с подкрепата на екипа от Будапеща	Първа среща в XII-ти район на Будапеща	декември 2018 г. – април 2019 г.
Биологично разнообразие	XII-ти район на Будапеща, Унгария	Посещение на трансферен град XII-ти район на Будапеща (следваща среща с Бидгошч)	май – август 2019 г.
Образование	Бидгошч, Полша	Посещение на трансферен град Бидгошч (следваща среща с XII-ти район на Будапеща)	септември – октомври 2019 г.
Повишаване на осведомеността	Чезена, Италия	Посещение на трансферен град Чезена	ноември 2019 г. – януари 2020 г.
Туризм	Неа Пропонтида, Гърция	Посещение на трансферен град Неа Пропонтида	февруари – април 2020 г.
Световен ден на пчелата	Водещ партньор в сътрудничество с партньори по проекта	Чествания на Световния ден на пчелата, 20.05.2020 г.	май 2020 г.
Нови продукти	Амаранте, Португалия	Посещение на трансферен град	юни – юли 2020 г.
Управление на роенето	Чезена, Италия	Посещение на трансферен град	март 2021 г.
Финална конференция на мрежата/Период на споделяне	Водещ партньор	Финална конференция на мрежата и местни събития в градовете-партньори	януари – юни 2021 г.

За съжаление, поради ситуацията с Ковид-19, някои периоди за провеждане на събития бяха променени и за основните събития бяха насрочени нови дати. Освен това, бе добавена една ключова тема.

Ние разработихме набор от инструменти за комуникация, всеки партньор подготви кратко видео, в което различните заинтересовани страни в града изказват мнението си относно значението и въздействието на градското пчеларство, и отделно седем вида съдържание с цел комуникация: тематични бюлетени, публикации в Twitter, публикации във Facebook, актуализации на страницата на УРБАКТ, продукта, който е резултат от мрежата BeePathNet и брошура на BeePathNet.

Ще бъдат раздавани ВИП подаръци на кметовете и на други представители на ключови институции, с цел да ги насърчим да се присъединят към инициативата на благоприятните градове за пчелите.
Графично оформление:
Борут Кайбич

Ключово съдържание с цел комуникация

В подкрепа на предаването на добрите практики към повече градове са съставени **тематични бюлетини** (виж архива) и **изчерпателно ръководство „Поетапно ръководство за създаване на благоприятен град за пчелите“**. Разработени са два вида продукция с рекламна цел – **брошурата BeePathNet** и подаръци. Има **малки подаръчета** – пликотве с медоносни цветя, които партньорите разпространяват на местни събития за привличане на гражданите и **ВИП подаръци** за отправяне на покана към нови градове да се присъединят към нашата инициатива за благоприятен град за пчелите. Те представляват кутия с мостри от мед от всичките шест трансферни градове-партньори с едно свободно място за мостра от получателя на подаръка.

И все пак нашата най-важна **комуникационна кампания**, организирана въз основа на равнище партньорство и градове е **честването на Световния ден на пчелата**. Той се провежда във всеки град от 2019 г. насам и се е превърнал в част от традициите на всички десет града (прочетете [техните сюжети](#)).

Това ни костваше наистина много усилия, но...след като преведохме бюлетина на езиците на всички градове-партньори, ние достигнахме до доста по-широка аудитория и сега инициативата, благоприятстваща пчелите, е известна не само на гражданите на нашите градове-партньори, но и на жителите на техните държави.

Тук представяме няколко предложения, които могат да превърнат Вашия проект от „първия проект“ в дългосрочно гражданско движение:

- избор на партньор според знанията, които добавя към партньорството. възлагане на функции за специфични дейности ще доведе до по-лично и по-високо ниво на участие.
- поставянето на ясни цели на комуникацията, целеви групи и т.н. Подробното планиране е трудна и усилена работа, но е плодородна почва за креативни кампании, ориентирани към целеви групи.
- предоставяне на всеки партньор на достатъчно свобода, за да приложи комуникацията по свой стил, типичен за мястото, в допълнение към общоналожените цели, води до по-лично и по-високо ниво на участие, по-добро разбиране на посланията от местните целеви аудитории и в последствие пълен успех в комуникацията.
- Не съществува добра комуникационна и информационна кампания без магическото трио – писател, преводач/редактор и дизайнер.
- Накрая, но също толкова важно – направете така, че аудиторията Ви да рекламира инициативата Ви, като включите хората в проекта. Покажете им как ТЕ могат да направят СВОЯ ГРАД едно по-добро място.

Честванията на Световния ден на пчелата в градовете-партньори са много различни, както е различно „сърцето и душата“ на техните граждани. Но знаете ли, че...? Само след като позволите цялата тази колоритност на партньорите, Вашето послание ще достигне до хората.

Не поемайте по прекия път!

Осмелете се да представите креативни комуникационни кампании извън общоприетите шаблони.

Източник: архив на град Люблина

Община Люблина (Словения) подари кутия с мостри от градски мед от градовете на BeePathNet на негово Превъзходителство Хиромичи Мацушима, посланикът на Япония, като покана към неговия роден град да се присъедини към инициативата за благоприятни градове за пчелите.

Източник: архив на град Сосновец

Педиатричната болница „Папа Йоан Павел II“, Сосновец (Полша) стартира изложба на открито, посветена на медоносните растения. Последната бе посетена от полския министър на здравеопазването г-н Адам Ниедзилски с представители на регионалните власти.

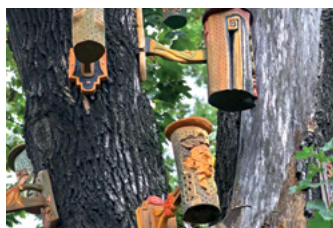
Източник: архив на град Банско

На събитието „Седмица на гората 2022 г.“, Община Банско (България) заедно с пчеларския съюз ROY-Bansko организираха кампания за засаждане на медоносни дървета, като липа, ясен и китайски мехурник. Те раздадоха над 200 вида на жителите в подкрепа на градското пчеларство.

Източник: Община Осиек

На Фестивала за цветя и изкуства (Flora Art Festival) в Осиек, Хърватия, граждани и туристи можеха да наблюдават и да закупят безброй неопишуеми цветя, много от които медоносни, както и да си закупят местни продукти като мед, а също да гледат презентация на тема как се произвежда меда.

Източник: Община Бидгощч

Къщи за опрашители в стил ар нуво на „Murarkowe drzewo“ („Червено дърво на пчели зидарки“) в парк „Казимир Велики“ в Бидгощч (Полша)

Източник: XII-ти район на Будапеща

Рекламен билборд „Тази зона може да се усвои“ във връзка с Програмата за стопанисване (XII-ти район в Будапеща, Унгария), приканвайки жителите в района/улицата да се погрижат за обществено пространство в техния квартал.

Автор: Хараламбос Тумбекис

Скулптура на пчела в Неа Мудания, като една от забележителностите по пчелната пътека на Неа Пропонтия (Гърция), представяща биологичното разнообразие, както и предмет на изкуството.

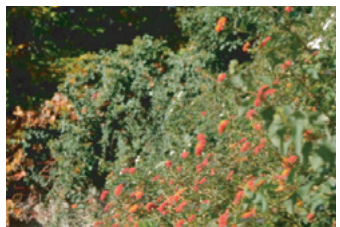
Автор: Елена Ферарио

Първото честване на Световния ден на пчелата в Бергамо (Италия) свързва 30 събития из града и е посетено от повече от 1 500 човека. Най-популярно се оказва това в Палацо Морони (б.пр. дворецът в Бергамо), където е подготвена тридневна програма.

Автор: Гуидо Кортезе

През 2020 г., град Чезена (Италия) е домакин на 9-ия Национален конгрес на градските пчелари, на който са представени всякакви блестящи примери за градско пчеларство в Италия и в чужбина, придружени от дегустация, посещения и туристически обиколки на града.

Източник: Община Амаранте

Градска градина на BeePathNet с медоносни растения, точно в центъра на Амаранте (Португалия). Тя представя цялата работа, извършена за адаптирането на идеята за градско пчеларство в града.

ПЪЛНА ВЕРСИЯ НА РЪКОВОДСТВОТО:

налично е по-подробно описание на дейностите, свързани с комуникацията (стр. 202).

7. Роене

Адаптиране на населението към навиците на градските пчели

Роенето е естествено разделяне на пчелното семейство, което винаги ни изпълва едновременно с възхищение и неудобство.
Автор: red.prof.dr. Vlasta Jenčič

В градска среда можем да бъдем много изненадани с местата за почивка на рояк. Роякът на снимката падна от клон върху колата поради тежестта си. Пътуването до дома беше много по-дълго.
Автор: izr.prof.dr. Irena Zdovc

Какво е роене на медоносни пчели?

Възпроизвеждането чрез роене е едно от най-бележитите събития в живота на една колония от пчели. При този вид разделяне на колонията, по-голямата част от пчелите-работнички напускат кошера със старата или новата майка-пчела, за да намерят нов дом. Когато роякът напусне кошера, във въздуха могат да се наблюдават хиляди пчели, които търсят майката-пчела и място, където да се групират. Това великолепно жужене на пчелите наброява средно 16 000 пчели-работнички при умерен климат, въпреки че тази цифра варира значително. Можем да открием рояци, например с 1 700 пчели и такива с над 50 000. Роякът наброява близо две трети от популацията на колонията.

Повечето пчели в рояка имат около 35-55 милиграма мед в техните стомаси, което представлява една трета от теглото на пчелата. Така че може да се каже, че една трета от теглото на рояка е хранителен резерв. Пчелите в рояка разполагат с достатъчно храна за три дни и тъй като това са предимно млади пчели със значително увеличени восъчни жлези, те имат голям потенциал да намерят и изградят нов дом. Поради факта, че техните стомаси са пълни и че се концентрират върху задачата, пчелите в един рояк не са агресивни.

Периодът на роене е различен всяка година, въпреки че най-често се роят през месец май и началото на юни. Рояците, обаче, могат да се появят и рано през април, както и късно през август. Обикновено рояците отлитат рано сутринта или рано следобед, но тъй като периодът на роене през деня се влияе до голяма степен от климатичните условия, те могат да напуснат кошера по всяко време на деня.

Когато роящите се пчели отлитат от родителската колония, те не отиват далече, на около 10 до 30 метра разстояние. След това пчелите се разполагат на някой клон на дърво или подобно място и сформират рой под формата на брада. Повечето от пчелите кръжат спокойно наоколо докато пчелите-разузнавачи трескаво сканират заобикалящата среда в търсене на нов дом. Чрез своя танц на повърхността на рояка, пчелите-разузнавачи предоставят информация за най-подходящото място. Този процес може да отнеме от няколко часа до няколко дни. Обичайно, пчелите избират нов дом в рамките на няколкостотин метра до няколко километра от първоначалния дом. Когато роякът тръгне отново, той може да лети със скорост до 12 км/ч към избраното местоположение.

В кошера, процесът на роене започва с подготовка на майката-пчела от две до четири седмици преди напускането на рояка. Началото на процеса е повлиян от няколко фактора в кошера, както и от условията на околната среда – броят на възрастни пчели, количеството снесени яйца, хранителните резерви, изобилието от хранителни запаси в околната среда и пролетното време.

Пчеларите се опитват да окажат влияние върху факторите на роене, като се намесват в кошера, за да избегнат самото роене. Това се прави, защото роенето причинява загуба на голяма част от пчелите на един пчелар и следователно резултатът е по-малка реколта от мед на кошер. Пчеларите имат различна успеваемост при предотвратяването на роенето, което могат да забележат бързо, когато рояците кръжат около пчелина или когато колонии са с намален брой пчели.

Защо е необходимо да се прилага контрол?

Роякът от пчели принадлежи по принцип на лицето, на чиято собственост са се установили. Ако роякът не е наш, чужд рояк ни осигурява нова колония, но същевременно той може да е преносител на нови болестотворни организми и вредители.

Броят рояци в околната среда без съмнение е свързан с броя колонии. Въпреки че пчеларите обикновено се опитват да предотвратят роенето, рояците почти винаги се появяват през май и юни. В град Любляна гъстотата от колонии от пчели е висока, повече от 30 колонии/км². В зони с по-голяма гъстота на пчелите, се очаква по-голяма конкуренция за пчелен фураж, в последствие повишен риск от кражби и проблеми с възпроизвеждането – повече загубени пчели-майки при завръщане от оплодителен полет. Въпреки това, най-големият проблем в райони с висока гъстота на колонии от пчели е по-скоро голямата вероятност от предаването на болестотворни организми и вредители между съседни колонии.

В подобни случаи добрите практики за пчеларство са особено важни в райони с висока гъстота на пчели. Повечето болестотворни организми в кошера са концентрирани в загнилото пило в питите и в хранителните запаси. В случай на роене, най-рискованите части остават в питите на родителската колония.

Регионът в Централна Словения се натъква на най-много проблеми със здравето на пчелите в последните години, поради два вида болести по пчелите, които се характеризират с това, че болестотворните организми може да се предават по време на роене. Първата болест е вароатозен акар (*Varroa mite*), която понастоящем причинява най-проблематичното заболяване на медоносните пчели – вароатоза. А втората е икономически най-значимата бактериална болест по пчелите, американски гнилец *Pestis apium*.

Трябва да считаме всеки рояк, който хванем, като потенциален Троянски кон. Той може да пренесе болестотворни организми, които след това да се разпръснат бързо из нашия, както и съседните пчелини. Това важи особено за зони, в които има заразяване с болести по пчелите, което за съжаление включва и Любляна и нейните околности. Чрез правилното третиране на рояците, упражняване на контрол върху здравеопазването и подходящи мерки, този проблем може да се разреши.

Роевите пчели често избират овощни дървета. Градовете са пълни с високи, декоративни дървета. Достъпът до рояка е почти невъзможен, освен ако пожарникарите не се притекат на помощ. Картината показва залавянето на рояк в град Любляна с помощта на пожарникарски камион.
Автор: dr. Lucija Žvokelj

Поради голямата вероятност от пренасянето на болестотворни организми и вредители, ние трябва да считаме всеки рояк, който хванем, като потенциален Троянски кон.

Събиране на рояк от пчели
Автор: Лука Дакскоблер

Как бе регламентиран въпросът за роенето в Любляна?

В Любляна просто набирате 112 и ловците на рояци ще реагират!

От 2016 г в Любляна се полагат грижи за рояците в сътрудничество с Дирекцията за гражданска защита и помощ при бедствия на Република Словения, както и с помощта на Пожарната служба на Любляна. В сътрудничество със седем пчелари от Любляна е създадена общност на ловците на рояци, които са в готовност между май и септември, периодът когато се появяват рояците. Жителите на Любляна са информирани да не се плашат от рояците. Необходимо е да се позвъни на 112 и компетентните лица ще бъдат уведомени, за да уловят рояка и да се погрижат за новия му дом.

Защо регламентирането на въпроса за роенето е изключително важно в града?

Проблемите с роенето в околната среда могат да бъдат разгледани под различни ъгли. От страна на пчеларите, роенето в техния пчелин, често е нежелано събитие, особено, ако не са способни да уловят пчелите. Ако наблизко има много овощни дръвчета или храсти, повечето рояци първо ще се установят там, от 10 и 50 метра от пчелина. Ако най-близкият пчелин е поне на 200-300 метра разстояние в съседство, има големи шансове тези рояци да са излетели от собствените си кошери. Ако бъдат забелязани своевременно и са се закрепил достатъчно ниско, те могат да се уловят и да се положат в кошери. Роенето коства значително време и при останали намалени колонии – по-малка реколта от мед.

Много региони в Словения са много гъсто населени с пчелни колонии и често се случва рояците да отлетят в съседен район. Пчеларите се радват, когато придобиват чужди рояци, но те трябва да боравят внимателно с тях, за да не предадат болести в своите собствени кошери.

Градската среда предлага различни места за установяване на рояци: покриви на сгради, балкони, огради, улици, светофари, високи дървета по булевардите и т.н. Те обикновено се достигат по-трудно и често притесняват хората, които се страхуват от пчели или не знаят какво да направят, когато на оградата, на пейката или на покрива им виси рояк.

Колкото по-урбанизирана е средата, толкова повече кошери има, и колкото хората са по-малко осведомени, толкова по-често те ще имат неприятна среща с рояците. Затова за градовете се препоръчва силно да имат установен протокол за управление на рояците, така че да се създава възможно най-малко неудобство за жителите, като същевременно хората биват осведомени и образовани относно дейностите им по приемлив начин.

От гледна точка на опазването на пчелите, е важно рояците да бъдат управлявани по подходящ начин в съответствие с принципите за добри практики в пчеларство, по-специално когато има много пчели в даден район и така те са изложени на по-голям риск от болестотворни организми. В подобна среда, също така е важно да се обърне внимание на хранителните ресурси за пчелите в района на общинско равнище, както и за ефективно осведомяване на гражданите и посетителите на града.

Приблизително две трети от пчелното семейство заминават с рояка. Всеки пчелар иска да си върне роевите пчели, но улавянето им често е сложно.
Автор: red.prof.dr. Vlasta Jenčič

Правилно улавяне на рояците и етично отношение към пчелите

Всеки уловен рояк се поставя в кутия, която позволява приток на въздух, и се поставя на тъмно, хладно място поне за един ден, обичайно в мазе, където температурата е между 10 и 12 градуса по Целзий. Едната страна на кутията е добре да е мрежеста. По този начин можем да проверим с фенер, кога първите пчели ще паднат на земята. Пчелите ще се групират под капака и когато първите пчели се вцепенят от глад, те ще паднат на земята. Сега е моментът пчелите да се преместят в нов или почистен кошер, да му се осигурят основи и да се започне с храненето. Така пчелите гладуват. След установяване и захранване в новия кошер, пчелите ще се изходят навън и всякакъв тип спори от патогена на американски гнилец (*Paenibacillus larva*) ще останат навън.

Инструкциите за подобна процедура са известни отдавна, тъй като пчеларите най-много са се опасявали от заболяване от американски гнилец. Въпреки че пчелите от рояка имат запас от мед за три дни, не е известно от колко време роякът е навън на открито. Необходимо е роякът да се наблюдава в кутията, възможно по-често, за да не умрат от глад пчелите.

Хората винаги трябва да колонизират рояка с основите, ние никога не добавяме вече изградени основи за пити от други колонии или дори пити с мед. Роякът е с целия си потенциал да изгради изцяло пита, чрез постоянно снабдяване с храна. Младите пити допринасят много за здравето на колонията и колкото повече стареят, толкова повече болестотворни организми съдържат.

След два или три дни, когато роякът се е разположил в кошера и колонията е започнала да се установява както обичайно, е необходимо да се почистят акарите Вароа (*Varroa mites*). Възрастните пчели са най-податливи на акарите Вароа (*Varroa mites*), затова е абсолютно необходимо те да се третират преди появата на първите килийки със запечатано пило в колонията. Активните вещества достигат трудно акарите Вароа (*Varroa mites*) в запечатаната килийка с пило, където се осъществява репродуктивната им фаза. Пчелите запечатват ларвите на възраст между пет дена и пет дена и половина, или осем дена и осем дена и половина, след развитието на яйцето. Възможно е колонията да се почисти много ефективно, чрез третирането ѝ в рамките на седем дни след установяването ѝ в кошера. Колонията се пулверизира с воден разтвор на оксалова киселина, според инструкциите на производителя и на ветеринаря.

Роякът се храни със захарен разтвор докато не изгради всички основи и има само стабилни кръгове хранилки в горната една трета част – мед и обработен захарен разтвор.

Подслон за рояци – идеята

Начални точки – какво искаме да постигнем с такъв подслон?

Любляна е столицата на Словения, но малкият център на града означава, че тези градски и селски райони са взаимосвързани от всички страни. В тези райони, гъстотата на колонии от пчели се увеличава бързо и в самия център има все повече и повече. Поради големия брой колонии в малък район, всяка година има голям брой пчелни рояци. Рояците са проблем от здравословна гледна точка, предимно поради пренасянето и разпространението на инфекциозни болести; от социална гледна точка, когато граждани се сблъскат с рояк непосредствено в околната среда, те се страхуват от ужилване от пчели и често не знаят как да действат; и от етична гледна точка, тъй като отделените рояци често нямат възможността да се развият след това.

Чрез изграждане на обществен подслон за рояци пчели, има надежда да се постигне следното:

- да се изготви протокол за справяне при наличие на рояк в обществена зона и жителите да бъдат информирани за това,
- да се гарантира полагането на подходящи грижи за рояците и да се позволи развитието на нови колонии,
- да се извърши ветеринарна проверка на здравословното състояние на тези рояци.

По този начин може да се гарантира отстраняването на избягали рояци от градските части и предотвратяване установяването на пчелите на неподходящи места, като вентилационни шахти, ниши, щори и т.н. Това също ще намали вероятността от ужилвания и алергични реакции към ужилвания от пчели в случаи, когато жители се опитват да премахват пчелите от жилищни сгради и непосредствената им заобикаляща ги среда. Общината гарантира, че ще позволим на тези рояци или нови колонии да се развият на място, което е подходящо за пчеларство. И най-важното, това ще предотврати разпространението на инфекциозни болести.

Роенето е естествен процес, необходим за запазването на генетичното разнообразие на видовете.

По тази причина, услугата за улавяне на рояци извън градските райони може дори да бъде видяна като контрапродуктивна от гледна точка на биологичното разнообразие.

Централизиран подслон за рояци в града е реалистично решение. Въпреки това все още обмисляме възможността за нецентрализиран подслон.

сти, които рояци с неизвестен произход биха могли да пренесат до ново местоположение, както и чрез неправилно полагане на грижи. Сред най-опасните болести, пренасяни от рояци с неизвестен произход, е американският гнилец – болест, която подлежи на задължително обявяване в ЕС. Затова в подслона се обръща най-голямо внимание на превенцията и диагностицирането на болестта. В случай на поява на огнища с американски гнилец, местните власти ще предприемат санитарни мерки в съответствие с действащите разпоредби.

ПЪЛНА ВЕРСИЯ НА РЪКОВОДСТВОТО:

въпросите, свързани с роенето, са развити по-подробно (стр. 212).

Глава III

Всички хубави неща се случват по три!

Преди да започнете Вашия трансфер на практики, ние Ви предоставяме три елемента, които да имате предвид, три принципа, които е необходимо да бъдат свързани през цялото време:

СЪЗНАНИЕ – общ преглед на основните резултати на BeePathNet за разширяване на кръгозора

ИЗРАЗЯВАНЕ – някои приятелски съвети от Клемен Стръмшник, главен експерт за УРБАКТ и Весна Ерхарт, отговорник по комуникациите в мрежата. И двамата участват активно в управлението на тази инициатива за пчелите

ДЕЙСТВИЕ – покана да се присъедините към движението Пчелни пътеки в градовете

Но не забравяйте, че не се налага само да копирате и да прилагате всички представени идеи...

Променяйте ги според Вашите нужди и ги прилагайте по най-подходящия за Вас начин.

Или още по-добре, елате с Вашите идеи и ни дайте възможност да се поучим от Вас!

8.

Общ преглед на основните резултати на BeePathNet, за да разширите Вашия кръгзор.

След като прочетете настоящата джобна версия на ръководството, се надяваме, че сте готови да разширите Вашия кръгзор още повече. Тук Ви предлагаме допълнително четиво, за да се гмурнете в дълбините на темата, ако сте ентусиазирани.

Пълно ръководство „Поетапно ръководство за създаване на благоприятен град за пчелите“

Електронна версия (на английски език):

www.urbact.eu/sites/default/files/media/the_evolution_steps_toward_a_bee-friendly_city.pdf

В насоките за трансферните модули ще намерите описанието за трансферната практика на мрежата BeePathNet и подробни инструкции за развитието на градското пчеларство.

Насоките са изготвени в четири части, следвайки логиката на прехвърлянето на практики – първо, представяме добрите практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА в Любляна и напредъка ѝ, следвано от описание на два основни методологически подхода. Следва основната част, съдържаща шест подробно описани тематични модула за добрите практики на BeePathNet: Биологично разнообразие, обучение, туризъм и градски пчелни пътеки, разработване на пчелни продукти, повишаване на осведомеността и роене. Те са допълнени с практики от трансферните градове и някои съвети и насоки. А в края разкриваме как сме постигнали всичко – като отправим поглед към подготовката за прехвърляне на практики.

Библиотека с тематични бюлетини

При процеса на прехвърляне на практики, ние „съставихме“ библиотека с тематични бюлетини за биологичното разнообразие, образованието, туризма, честването на Световния ден на пчелата и за пчелните пътеки на градовете-партньори. Те предоставят редактирана статия по темата, подкрепена от някои научни статии – Brainy Bee. В разделите Новини от пчелните градове и Какво бръмчи? – можете да откриете вдъхновяващи сюжети от градове-партньори за срещи, свързани с партньорства, реклама и разпространение на информация, тъй като подправихме бюлетините с очарователни, изненадващи, завладяващи кратки сюжети, за да информираме обществото за значението на пчелите – Изненадващи факти за пчелите. Тези бюлетини са преведени на езиците на всички градове-партньори, за да се доближим повече до местните хора.

Можете да откриете библиотеката ни от бюлетини на:

www.bit.ly/3R7q6iw

Следвайте нашите вдъхновяващи сюжети в социалните мрежи:

BeePathNet

Имейл:

beepathnet@ljubljana.si

Повече за проекта:

www.urbact.eu/bees

9. Приятелски съвет

Място за заключителни размисли и идеи

Всички добри неща се случват само, когато кажете „ДА!!!“ на новите предизвикателства

Клемен Стърмшник,
Главният търтей на
BeePathNet

klemen@zavita.si

Уважаеми, читателю!

Ако четеш тези редове, съм убеден, че в главата ти са се породили много идеи, най-добри практики, инструкции, съвети, насоки и всичко друго, включено в настоящото ръководство...

Зная, звучи чудесно, но зная също, че дълбоко в теб си мислиш нещо като: „Това е прекалено много работа за нас!“, или може би: „Разбира се, чудесен сюжет, но това никога няма да се случи в нашия град!“

Надявам се, също мислиш: „Хей, знаеш ли, сигурен съм, че това ще го/я заинтригува!“, или може би: „Но това би било идеално за тях!“

Ако мислиш така, поздравления, вече си започнал да сформираш своя собствена местна група и си изпълнил първия етап от процеса по предаване на добрите практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА за твоя град!

Не го обмисляй прекалено дълго, тъй като никога няма да дойде точният момент за започване. Ако е необходимо, започни бавно и спокойно, но започни. Добрите практики от ПЧЕЛНАТА ПЪТЕКА и десетте града, които успешно ги приеха чрез мрежата(ите) на BeePathNet са живо доказателство, че може да се осъществи. Още повече, че с тези насоки имаш всеобхватно ръководство за прилагане на процеса на практика.

Знаеш ли...би било наистина чудесно, ако в една слънчева утрин, получа имейл от теб, информирайки ме за успешното прехвърляне на добрите практики и отправяйки покана към мен да дойда и да разгледам пчелната пътека в твоя град.

Ето моите координати – очаквам твоя имейл! ☺

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, flowing letters.

Мотивирането на хората да го направят „по техния начин“ ще пусне в ход твоята идея и ще я превърне в движение.

Трябва да вярваш в идеята! Вярвай в нея като човек, не я възприемай като част от професионалните ти ангажменти. Необходимо е да я повтаряш постоянно на твоите хора всяка седмица, така че се нуждаеш от редица кратки съобщения, дейности... А от друга страна, от време на време трябва да правиш нещо изключително за хората, за да те забележат и запомнят. Може да я приложиш бързо или бавно, в зависимост от това кое е по-подходящо за конкретната ситуация, за сърцето и духа на твоя град.

Да си мислиш, че си единствения интелигентен човек, който знае какво трябва да се направи, е най-голямата грешка. Нека многообразието от мнения и позиции направи инициативата ти цялостна и всеобхватна. Със сигурност пътят е бавен и пълен с премеждия, но е най-дългосрочен.

Разбира се, че е необходимо да планираш внимателно и да подготвяш всяка дейност до най-малката подробност, но не се притеснявай да правиш грешки, тъй като те са част от процеса. Така са родени някои от най-важните идеи и изобретения в света – „по грешка“!

Понякога трябва само да оставиш някои добри идеи, за да имаш достатъчно време за други. Понякога ще бъде прекалено рано за осъществяването на някои идеи. Не се притеснявай, накрая ще дойде точния момент, само ги запази за бъдещето.

Фактът, че четеш тези редове потвърждава, че сме се справили (поне за някои неща) добре. ☺

Сега е ТВОЙ РЕД ЗА РОЕНЕ!

Весна Ерхарт,
Пчела творец- мечтател
на BeePathNet

vesna.erhart@EKOmeter.si

10.

Присъединете се към движението на Пчелните пътеки в градовете!

Присъединете се към все по-нарастващото движение от благоприятни градове за пчелите в Европа!

Нашата идея

Bee Path Cities е мрежа от градски власти, които се обединиха под споделяната визия за създаване на градове, които са **добри за опрашителите и следователно добри за хората**.

Ние сме убедени, че има какво да се извлече от **обмяната и обучението между градовете**, желаещи да предприемат действия към пчелни пътеки и екологично по-устойчива и здравословна градска среда за всички живи същества.

Нашите цели

- **Трансфер на знания** – споделяне на информация, идеи и инициативи за насърчаване на градската устойчивост.
- **Съвместни действия** – откриване на начини за финансиране на съвместни дейности под формата на (местни дейности, споделяне на информация, повишаване на осведомеността) и подсилване на нашето движение по света.
- **Повишаване на осведомеността** – по-добро разбиране от обществеността на връзките между благосъстоянието на опрашителите и по-широки аспекти на градската устойчивост.

Нашите членове

Любляна (Словения) е основател на тази мрежа.

Градовете, приели добрите практики от Любляна досега, са: Амаранте (Португалия), Банско (България), Бергамо и Чезена (и двата в Италия), Бидгощ и Сосновец (и двата в Полша), XII-ти район на Будапеща (Будапеща, Унгария), Неа Пропонтида (Гърция) и Осиек (Хърватия).

Актуален списък и карта на градовете с ПЧЕЛНИ ПЪТЕКИ са налични на нашата уеб страница:

www.urbact.eu/bees

Вашият град поддържа ли философията, изложена в настоящия документ? Присъединете се към нас днес!

Защо да се присъедините

- Станете част от мрежа от градове, които се подкрепят.
- Научете повече за ползите от опрашителите за градската устойчивост.
- Споделете опита на Вашия град с другите.
- Извлечете полза от знанията и опита на нашите членове.
- Създайте Ваша собствена пчелна пътека или изградете такава по оригиналния модел с добри практики на Любляна.
- Вдъхновете се от конкретни действия за подпомагане на опрашителите.

Присъединяването като град с пчелна пътека не води след себе си никакви финансови или формални задължения. То се дължи единствено на всеобщото желание за споделяне и научаване от други градове в Европа и по света.

Как да се присъедините

Желаете да научите повече? Защо не се присъедините към следващото сезонно сутрешно кафе на мрежата?

Искате ли да заявите Вашето включване? Попълнете онлайн формуляра, за да станете официален член.

Свържете се с нас за повече информация как Вашият град може да се включи и започнете Вашето приключение с пчелната пътека.

beepathnet@ljubljana.si

www.urbact.eu/bees

УРБАКТ предоставя възможност градовете да си сътрудничат за разработване на устойчиви решения във връзка с големи предизвикателства в градската среда посредством създаване и развитие на мрежи, споделяне на знания и изграждане на капацитет от специалисти по градско развитие. От 2022 г. програмата е съфинансирана от Европейския фонд за регионално развитие, а от партньора и от държавите-членки от 2002 г. Сред основните дейности на УРБАКТ, Платформата за знания (Knowledge Hub) събира на едно място добри практики от целия ЕС, с последните тенденции в градската среда с цел да се попълнят пропуските и да се осигури възможност на всеки да има достъп до знания. От 2013 г. УРБАКТ подкрепя 8 мрежи, които работят по теми, свързани с устойчивата храна и градското земеделие. Натрупаният опит и направени изводи от тези проекти бяха обобщени, за да бъдат в помощ на други градове при предприемане на действия – малко добра храна за размисъл!

За контакти

Административна служба на URBACT
communication@urbact.eu

Вижте най-актуалното на
www.urbact.eu/food

И още много на
www.urbact.eu

Twitter: @URBACT
Facebook и LinkedIn: URBACT
Instagram: urbact.eu

Градове, които са приели добрите практики за градско пчеларство от град Любляна

Mestna občina
Ljubljana

Повече за проекта BeePathNet Reloaded на:
www.urbact.eu/beePathnet-reloaded

Последвайте ни в социалните мрежи:

BeePathNet

Имейл:

beepathnet@ljublana.si

**Присъединете се към движението Пчелни пътеки
в градовете (Bee Path Cities)!**

Научете за визията на движението Пчелни пътеки
в градовете и как да се присъедините към него.
Вижте кои градове са поели ангажимент да опазват
опрашителите.

www.urbact.eu/bees

Налични са също всички други ключови документи, които
ще обогатят знанията Ви относно процеса за трансфер на
практики, като пълната версия на ръководството „Поетапно
ръководство за създаване на благоприятен град за пчелите“
на английски език и съкратените издания на английски,
български, гръцки, испански, италиански, немски, полски,
португалски, словенски, унгарски, френски и хърватски
език.